mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1974 METAI

GRUODŽIO MĖN. 21 D. / DECEMBER 21, 1974

PART TWO — Nr. 298 (51)

Šiame numery

Ar tik kryžius yra krikščionijos simbolis?
Jaunimo choro krikštynų koncertas.
Corpus Leoninum ir neotomizmas.
Balio Augino eilėraščiai.
Stepono Kolupailos monografija.
Algirdo Landsbergio teatriniai laiškai.
Anton Bruckner 150 metų gimimo sukaktis.

Kertinė paraštė

AR TIKTAI KRYŽIUS YRA KRIKŠČIONIJOS SIMBOLIS?

Klausimas, ar mes pakankamai pažįstame Kristų, yra tinkamas svarstyti Kalėdų metu. Kristų ir krikščioniją mes esame linkę suvokti Kryžiaus tragedijos prasme. Kenčiantis ant kryžiaus Kristus yra pasidaręs vieninteliu krikščionijos simboliu. Žinoma, kryžiaus sibolika yra tinkama išreikšti krikščioniškajam realizmui ir jo konfliktui su pasauliu. Tačiau ar būtų pilnas Kristaus supratimas suvokti jį tik kaip asmenį, esantį konflikte su pasauliu? Ar ne pilnesnis Kristaus vaizdas susidaro, kai mes į jį žiūrime ne kaip į priešingybę pasauliui, bet kaip į tokį asmenį, kurio žvilgsnis nukreiptas į pasaulį, kuris ateina į pasaulį paties pasaulio gerovei?

Ne visą žmonijos santykį su Kristumi nustato faktas, kad jis buvo prikaltas prie kryžiaus. Jis buvo laukiamas visų tautų. Tai liudija įvairiausiomis formomis tautų padavimai. Jos kone visos turi vienokia ar kitokia forma išreikštą laukiamą dieviška intervenciją. Gana dažna šio laukimo išraiškos forma yra gimimas, pažymėtas dieviška intervencija: Kartais tai yra ypatinga žvaigždžių konsteliacija, kartais gimimas be vyro įtakos. Bet yra ir visai savaimingų šio laukimo išraiškos formų. Pranašas Izaijas šią intervenciją vaizduojasi kaip sudžiūvusios žemės sužaliavimą ir sužydėjimą ar kaip visų žmonijos ligų išgydymą (Iz. 25, 1). Pats Kristus pasinaudoja šiais Izaijo vaizdais, aptardamas savo vaidmenį. Jis atsiųstiems pasiteirauti apie jo vaidmenį Jono Krikštytojo mokiniams sako: Pasakykite Jonui: aklieji praregi, raišieji vaikščioja, raupsuotieji išgydomi ir t.t. (Mato 11.5). Savo pozityvią programą pasaulio atžvilgiu Kristus yra išdėstęs savo palaiminimuose ir visame pamoksle nuo kalno (Mato 5).

Visa tai mus skatina tinkamoje perspektyvoje pastatyti tragišką Kristaus ir krikščionijos vaizdą ir pažvelgti į jį pozityviu ir optimistiniu žvilgsniu. Ir tai labai verta padaryti, nes jokia tragika nėra vertybė savyje. Ji yra vertybė tik tiek, kiek ji po savęs atneša palaimos. Taigi ir Kristaus kryžius yra vertingas tik dėl to, kad, nepaisant kančios, jis neša žmonijai palaimą.

Gali kilti klausimas: ar Kristus ir krikščionija neša iš tikrųjų žmonijai palaimą? Ar, priešingai, krikščionija nėra priežastis didelės diferenciacijos žmonijoje, tuo pačiu jos konfliktų? Reikia pripažinti, kad krikščionija kuria idėjinius pasidalinimus ir tuo pačiu konfliktus. Simbolinėje srityje tam ir atstovauja kryžius. Taigi kryžiaus neįmanoma pašalinti iš krikščionijos. Tačiau, norėdami įvertinti krikščionijos palaimą, pažvelkime į visą žmoniją visuotiniu žvilgsniu ir paieškokime joje kokio stipriai besireiškiančio žmonijos gerovės sąjūdžio, kuris pastoviai istorijos būvyje gerintų žmonijos gyvenimą. Ir mes netruksime prieiti įsitikinimo, kad tokio sąjūdžio, kuris savo reikšme prilygtų krikščioniškų kultūrų sąjūdžiui, nėra.

Jeigu mes mąstytume vien apie išorinį žmogaus gerbūvį, mes turėtume sutikti, kad modernioji technika kyla ir plečiasi tik iš krikščioniškų tautų. Vienintelę išimtį galėtų sudaryti Japonija. Bet ir ji turi prisipažinti, kad visą savo techninę pažangą ji yra gavusi iš krikščioniškųjų tautų, nors dar nepriėmusi pačios krikščionybės.

O gal klausite, kaip yra su komunizmu, kuris plečiasi pasaulyje, skelbdamas visų žmonių lygybę, bet radikaliai nusigręždamas nuo krikščionybės. Ar jis nėra savaimingas, ne krikščioniškas žmonijos gerintojas? Į tai reiktų atsakyti, kad komunizmas gali nusikreipti nuo religijos, nuo visokio antlaikinio žmogaus supratimo ir nuo Dievo supratimo, bet jis ir norėti negali nusikreipti nuo krikščioniškos civilizacijos, nuo vadinamos Vakarų kultūros, iš kurios jis yra išaugęs. O ši kultūra, savo ruožtu nėra įmanoma kildinti iš kitur, kaip iš krikščionybės. Taigi Kristus ne vien konfliktą neša pasauliui, bet ir palaimą. Tai nori pasakyti kiekvienos Kalėdos. Jos teigia kartu egzistuojantį biologinį ir dvasinį žmogų. Žmogaus gimimas taip pat yra krikščionybės simbolis.

V. Bgd.

JAUNIMO CHORO KRIKŠTYNŲ KONCERTAS

VLADAS JAKUBĖNAS

Jaunimo centro choro koncertas - krikštynos Chicagoje gruodžio mėn. 14 d. praėjo džiaugsmingoje, kiek iškilmingoje nuotaikoje. Choro susidarymas, koncerto suruošimas ir tolimesnė sambūrio plėtotė kelia vis dėlto problemų tiek ansamblio vadovams, tiek ir klausytojui ar recenzentui. Gyvename laike, kada dar turime keletą pajėgių chorų, bet susiduriame su nauju, lyg netikėtu klausimu: mums pradeda rūpėti ne vien chorų meniškas pajėgumas, bet... choristų amžius. Liūdna, jei chorai pavirsta į mažiau ar daugiau pagyvenusių žmonių sambūrius, jei juose nematyti jaunimo. Deja, su tokia būkle tenka jau susidurti.

Užtat pats faktas, kad susidarė Jaunimo centro choras, kuriame, kaip vardas nemeluoja, dalyvauja vien jaunimas, jau yra dėmesio vertas. Tokio choro vadovui klausimas, kaip pritraukti jaunimą, kaip pastoviai pririšti jį prie choro, yra ne mažiau svarbus, kaip normalūs muzikiniai reikalavimai; meniškas choro lygis yra nepasiekiamas be tam tikro pastovių lankytojų branduolio.

Kiek teko patirti, Jaunimo centro choristų bendras skaičius yra apie 80, iš jų vyrų apie 30; jei tokia proporcija pastoviai išsilaikytų, ji suteiktų chorui išlygintą skambesį. Iš didelio naujų choristų kiekio negalima reikalauti didesnių atlikimo plonybių: užtenka, jei gryna intonacija ir tikslių ritmu išdainuotų nesunkias dainas. Muzikiniam lygiui palankus, psichologiškai kartais problemingas žygis yra išskirti dalį choro į mažesnį vienetą, jam skiriant sunkesnius uždavinius. Tuo keliu, atrodo, sėkmingai žengia choro dirigentas Faustas Strolia: šalia bendro choro buvo parodytas ir "Studentų vokalinis vienetas".

Bendras koncerto įspūdis — yra daug ir rimtai padirbėta, labiau ekstensyvine, negu intensyvine prasme. Pirmoji trijų dainų grupė "Užtraukim, jaunime" (ž. J. Steponaičio, muz. J. Žilevičiaus), liaudies dainos "Ant tėvelio dvaro" (St. Šimkaus) ir "Šėriau žirgelį" (M. Čiurlionio) praskambėjo gan švariai ir išlygintai, tik, deja, per garsus fortepijono akompanimentas "piano" vietose choro garsą pavertė lyg palydėjimu. Toliau sekė kanklių ansamblis su "Motulė mano" (harm. K. V. Banaičio); "Tykiai, tykiai" (harm. Viltenio —Fausto Strolios kūrybinis pseudonimas), birbynių ansambliui, solo žemesnio diapozono instrumentu grojant pačiam vadovui B. Pakštui, ir plačiau išvesta "Gromatėlę parašiau" (V. Klovos) birbynėms ir kanklėms. Abi liaudiškų instrumentų grupės buvo labiau folkloriniai koloritinio pobūdžio — pats jų įterpimas programon buvo reikšmingas. Nestatydami didesnių reikalavimų, nepažįstant instrumentų galimumų, galime teigti, kad jie skambėjo neblogai: birbynės buvo nevisai intonuotos, bet tai sunki problema, liečianti kartais daugiau jų gamintoją, negu grojiką.

Trys paskutiniai pirmos dalies numeriai: dvi liaudies dainos (harm. Viltenio ir viena J. Švedo) chorui su liaudies instrumentų palyda buvo ypač gerai pritaikytos tokiam ansambliui, parodė pilną, gana išlygintą skambesį.

Lorenzo Lotto (italas, 1480-1556) — Kristaus gimimas

Antroje koncerto dalyje buvo penki "Studentų vokalinio vieneto" numeriai: "Lakūnas" (Viltenio), "Trys seselės" (l. dain. harm. J. Štarkos), "Kurteliai sulojo (l. daina harm. B. Jonušo), "Gyvenimo sapne" (R. Underio, žodžiai J. Tysliavos) ir "Ei, draugužiai" (žodž. ir muzika Underio ir Viltenio). Visa tai buvo kiek vienodos, bet gyvos nuotaikos, nesunkūs, sklandžiai sudainuoti dalykėliai. Rimtesnės nuotaikos įnešė dvi J. Naujelio dainos: "Tyliąją naktį" ir "Linksmą giesmę". Solistė Dalia Eidukaitė nedideliu, bet maloniu sopranu, chorui palydint, fortepijonui, deja, kiek slopinant, atliko žinomą kalėdinę giesmę "Cantique Noel" (J. Adams). Koncertą užbaigė stambesnis numeris — didžiojo klasiko Joseph Haydno brolio Michaelio, tuo metu irgi gana žinomo muziko, "Šventa naktis", kurią atliko bendrai jaunimo choras ir studentų vienetas.

Dirigentas Faustas Strolia mokėjo sujungti ir patraukti jaunimą, o taipgi ir suorganizuoti toms jėgoms tinkamą programą. Buvo pasiektas grynas sąskambis; kas buvo pasirinkta, buvo sklandžiai išmokta. Didesnių meniškų reikalavimų ar uždavinių kol kas statyti negalime, bet už tai, kas padaryta, galime būti dėkingi dirigentui Faustui Stroliai, ansamblio steigėjui kun. Algimantui Keziui S. J., o taipgi abiem liaudies instrumentų vadovams: B. Pakštui ir Emilijai Pakštaitei. Vis dėlto, žinant visus sunkumus, noris nuoširdžiai palinkėti F. Stroliai, *kai tik bus galima,* nepasilikti prie paprastumo, bet siekti aukščiau, įvairinti programą, įterpti nors porą liūdnesnių, ilgesingų numerių ir, jeigu tik galima, nors vieną stambesnį, sudėtingesnį veikalą.

Abiem vienetam buvo suteikti krikšto vardai: studentų vienetui "Vaiva" — težėri jų dainavimas Vaivos juostos spalvomis; jaunimo chorui: "Audra" — tesuskamba audringai jo augantis meniškas pajėgumas!

Koncerto akompaniatorė Vida Kazlauskaitė gana sklandžiai ir švariai valdo fortepijoną, bet jos dinamikos pojūtis iš pagrindų reviduotinas: ne visi tonai vienu garsumu skambintini ir solistiniai epizodai atskirtini nuo gryno palydėjimo! Kol kas dinamika kone perdėm buvo per garsi.

Koncerto visuma — jaunatviškai paprasta, bet švari, energinga, teikianti vilčių.

Chicagos Jaunimo centro choras "Audra" — (Lietuvių foto archyvas)

Septyni šimtmečiai Tomui ir tomizmui (11)

„Corpus Leoninum" ir neotomizmas

DR. GR. VALANČIUS

Jei daug kam Jono XXIII-jo popiežiavimas (1958-1963) ir jo kūdikis Vatikano II-asis susirinkimas yra speciali Šv. Dvasios dovana, padėjusi ir padedanti Bažnyčiai padėti abipusiai suprantamą dialogą su pasauliu, tai panašiu fenomenu galima laikyti ir Leoną XIII-jį, sėkmingai ištiesinusį kelius valstybės ir Bažnyčios santykiuose, kai jie buvo taip nelemtai susiraizgę Bažnytinei Valstybei žlugus ir popiežiui, reiškiant protestą, pasidarius Vatikano kaliniu. Nors tas protestas ir savanoriška kalinystė tęsėsi ir po jo, netgi ištisus 59 metus, iki Laterano sutarties 1929 metais, tačiau be Leono XIII-jo paruošto kelio vargu ji būtų įvykusi.

Yra nemažai katalikų intelektualų, kurie nedaug tegirdėjo, ar aplamai nekreipia rimtesnio dėmesio į vadinamą "Corpus Leoninum". O vis dėlto nežinantiems šitai reiktų sužinoti ir užmiršusiems naujai prisiminti. Lygiai nepakankamai tekreipiamas dėmesys į faktą, tikrą ir neabejotiną, kad iš 260 su kaupu popiežių tik vienas vienintelis Leonas XIII teologams ir krikšč. filosofams nustatė, sistematiškai suformulavo ir ex cathedra paskelbė principus, metodus ir būdus, kurių jie, rašydami ar mokydami, turi laikytis, kad nebūtų bet kokio nesutarimo, trinties ar net prieštaravimų Kat. Bažnyčios mokomajam autoritetui. Taipgi prisimintina, kad Leonas XIII buvo ir bene žymiausias teologas iš pačių popiežių tarpo. Didžiuliai lobiai yra sukrauti jo gausiose (net 87) enciklikose, o ir šv. Tomo Akviniečio bei jo abiejų "Sumų" žinovas jis buvo raidiškai skrupulingas. Keletą mėnesių prieš mirtį, švęsdamas sidabrinį 25-rių metų popiežiavimo jubiliejų 1903 metais, 93 metų senelis Leonas XIII pats iš didžiulės krūvos parinko 9-nias savo enciklikas, sutikiavo jas į sistemą, ne chronologiškai, bet dalykiškai, parašė paaiškinamąjį įvadą ir naudojimo instrukcijas. Tai atrankai duotas "Corpus Leoninum" vardas. Jis seminarijoms ir kurijoms ilgai buvo ir dalinai tebėra tartum antruoju šventraščiu. Štai tos devynios to rinkinio enciklikos, paties Leono XIII nustatytoje rikiuotėje:

1. Apie krikščioniškąją filosofiją — "Aeterni Patris" (1879)
2. Apie žmogaus laisvę — "Libertas Praestantissimum" (1883)
3. Apie krikščionišką moterystę — "Arcanum Divinae Sapientiae" (1880)
4. Apie masonus — "Humanum Genus" (1884)
5. Apie pasaulinę valdžią — "Diuturnum" (1881)
6. Apie krikščionišką valstybių konstituciją —"Immortale Dei" (1885)
7. Apie socializmą — "Quod Apostolici Muneris" (1878)
8. Apie teises ir prievoles kapitalo ir darbo — "Rerum Novarum" (1891)
9. Apie krikščionišką pilietybę — "Sapientiae Christianae" (1890

Pirmoji iš šių ("Aeterni Patris") yra tartum teoretiškai filosofinis pagrindimas ir įvadas į visas kitas, įpareigojantis laikytis visur šv. Tomo Akvieniečio principų. Pastarajam, šalia "Doctor Angelicus", pridedamas ir "Doctos Communis Eclesiae" titulas t. y. šv. Tomas padaromas teologų teologu ir jo "Doctrina Sancta" ipso iure canonicae pasidaro ir oficialia - kanoniška pačios Bažnyčios doktrina (plg. 1366-jį kanoną). Savaime kyla nemažos svarbos klausimas, ar tas krikšč. filosofas, kuris sakosi nesąs tomistas, išvis gali drįsti turėti teisę - autoritetą kalbėti krikščionybės vardu ir "Krikščionybės šviesoje" atsiliepti į apaštalo kvietimą "Ištirkite dvasias" (1 Jon. 4, 1)?

Toks klausimas tinka (argi galimos kokios išimtys?) taip pat ir "Didžiųjų dabarties klausimų" autoriui, prof. A. Maceinai. Maža yra teologų, dar mažiau vadinamų krikščioniškų filosofų, kurie šiandien išvis beskaito "Aeterni Patris". Ar ne tas pat ir su pačiu šv. Tomu Akviniečiu, oficialiuoju kat. mokyklų, katalikiškojo mokslo ir filosofijs patronu. Yra didelis skirtumas tarp jo ir, sakysime, šv. Luko — katalikų gydytojų patrono. Pastarasis nenurodo gydytojams kaip gydyti, kai tuo tarpu šv. Tomas tai daro — savo "Aeterni Patris" nurodo ex officio kaip filosofuoti.

Tomo raštai ir popiežių enciklikos išverstos į daugelį moderniųjų kalbų, nesgi kas šiandien besimoko lotynų kalbos, išskyrus kat. dvasininkus, ir tai ne visus. Be to, enciklikos, panašiai ir Tomo "Sumos", surašytos ne šiaip sau lotynų kalba, o specifiniu, vadinamu pontifikaliniu stiliumi. Pavyzdžiui, Gregorianumo un-to Romoje studentai to stiliaus mokomi atskirai ir specialiai, šalia "normalios" lotynų kalbos. Bent taip buvo dar nesenoj praeity.

Enciklikos ypač subtiliu stropumu skiria tai, kas privalu ir kas tik pageidaujama. Dar labiau žiūrima, kas nepasakoma, vengiama pasakyti, niekuomet per daug, o visuomet per mažai — per bendrai. Pavyzdžiui, "Aeterni Patris" net krikščioniškosios filosofijos definicijos nepateikia, o ir pats šv. Tomas tekste visiškai nepaminėtas. Tiktai enciklikos subantraštėje pavartotas raktinis žodis mens, t.y. pagal šv. Tomą.

Trūkumas tokio įsakmaus nurodymo - liepimo gundo ne vieną krikšč. filosofą, neišskiriant ir mūsuosius, būti kiek beįmanoma originaliais, naujoviškais, nepriklausomais. Na tai kas, jei jis ir prasilenkia, tai neretai atsitinka, su jam, kaip katalikui, privalomais, minimoje enciklikoje nustatytais. principais. Atrodo, kad panašiais atvejais atidumo turi neprarasti ypač tie, kuriems pavesta Bažnyčios vardu teikti aprobatas, jei išvis jos duodamos ir ar reikalingas,

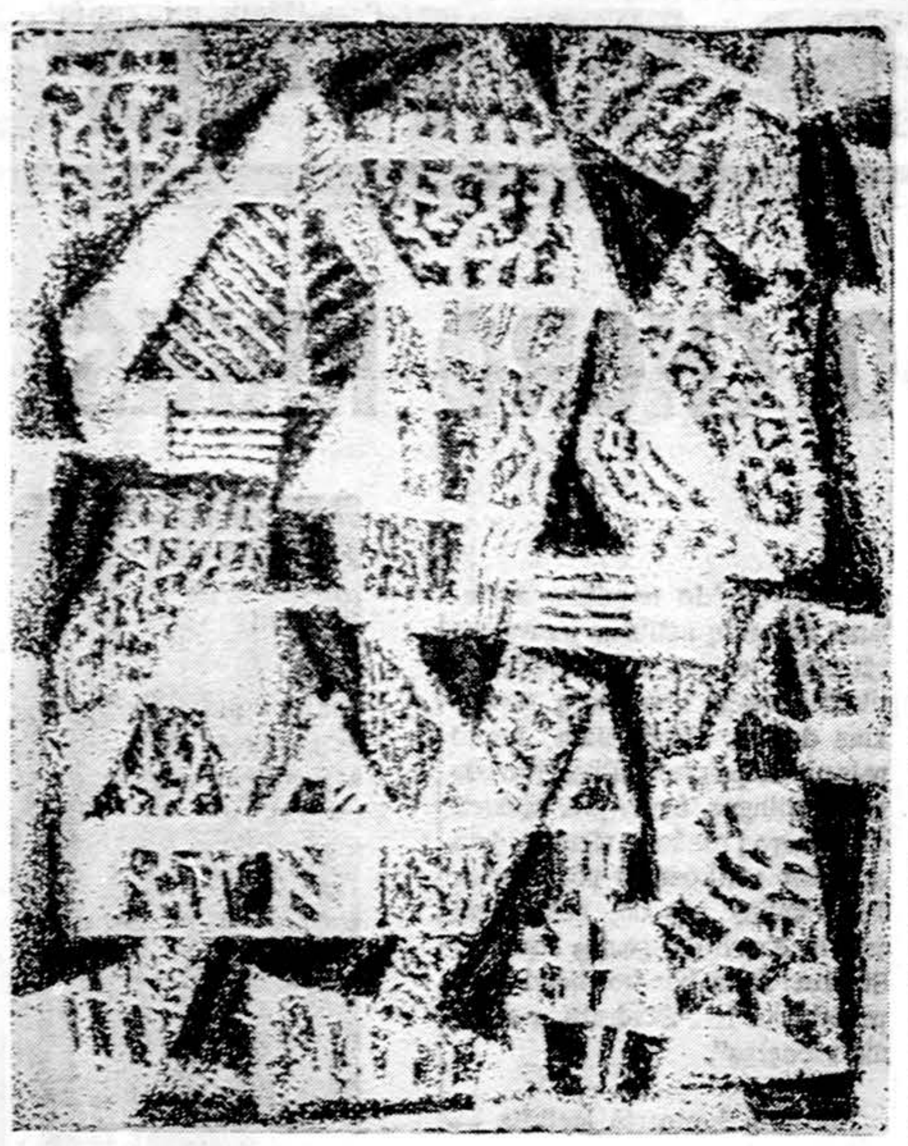

Antanas Tamošaitis — Kalėdų nuotaikoj

Bene tinkamiausias išvadas iš leoninės enciklikos "Aeterni Patris" padarė garsusis Belgijos primas kardinolas Mercier (1851 - 1926), kuris, ją paskelbiant, buvo jau 28 metų filosofijos profesorium Malines kun. seminarijoj ir porą metų vėliau pradėjo tomistinę filosofiją dėstyti pačiame Lourvain'o un-te. Jis pasidarė pačiu žymiausiu naujai atgimusio tomizmo, atseit neotomizmo, stulpu paskutinių dviejų šimtmečių sąvartoje. Ypač jo rūpesčiu įsteigus specialų tomistinės filosofijos institutą 1894 metais Louvain'e ir filosofinį žurnalą "Revue Neoscholastique", Mercier iniciatyva neotomizmo medis pražydo anuomet labai gausiais ir spalvingais žiedais. Liuveniškis, neilgai trukus, nustelbė ir senąjį, garsųjį Paryžiaus katalikų institutą. Jame mokėsi ir žinomasis arkiv. Fulton Sheen, lietuviškieji neotomistai arkiv. Reinys, profesoriai Kuraitis, Maliauskis, Maceina, Girnius, Mantvydas ir ilga eilė kitų. Jei kai kurie jų tariasi tomistais nesą, tai tokiais bent yra buvę.

Neoscholastinis - neotomistinis sąjūdis, paraleliai Liuvenui, ypač suklesti Paryžiuje ir apskritai Prancūzijoje (Sertillanges, Marechal, Mandonnet, Lagrange ir ypač pasauliečiai Jacques Maritain ir Etienne Gilson). Neatsilieka ir Vokietija (Grabmann, Gutberle, Stoeckle, Willmann, Pszywara, Beunker, Froebes ir kt.). Taipgi Italija — ten išsijuosęs pluša leoniniu pavedimu ir mandatu, šv. Tomo raštų (naujos laidos) leidėjas - redaktorius kardinolas Zigliara ir žymiausias italų neotomistas Gemelli.

Pats didžiausias Mercier nuopelnas yra tas, kad jis tomistinę resp. neotomistinę filosofiją suklostė į labai skrupulingai išdirbtą-išmąstytą sistemą, kuri iki šios dienos mažai tėra pasikeitusi. Jis tą filosofiją padalina į 7 disciplinas, tarp kurių išveda linijas ir nustato jų studijų objektų ribas. **Kosmologija** yra neorganinės būties mokslas, jos studijų laukas — būtis, kurioje nėra gyvybės. **Psichologija** ieško paties gyvybės principo, studijuoja žmogaus sielą, žmogaus, kuris pats yra dviejų principų (sielos ir kūno) junginys - sintezė. **Epistomologija** — pažinimo mokslas. Dievo pažinimas pasiekiamas natūraliu žmogaus protu. Tiesa yra to proto sutapimas su pažinimo objektu. **Ontologija** — būties (per se, apskritai) mokslas. Ji svarsto esmės, egzistencijos, substancijų problemas, tiria aktų - veiksmų ir potencijos dualizmą, aptaria - definuoja pačią būtį (vienis, tiesa, gėris). **Natūralinė teologija** siekia Dievo pažinimo protu, atseit be Apreiškimo pagalbos. Logika yra protavimo proceso disciplina, paveldėta iš Aristotelio. Ir pagaliau **Etika** yra į Dievą atsiremiančios moralės mokslas, kuris turi ir savą **estetiką**, pagal kurią grožis nėra pats sau tikslas (ne grožis grožiui), o tarnauja aukštesniam tikslui.

Žymusis Prahos un-to prof. Otto Willmann turi didelių nuopelnų krikščioniškajam auklėjimo mokslui - pedagogikai. O stambaus kalibro filosofijos istorikų tomistai davė visą būrį, iš kurių, kaip patys žymiausi viduramžinės filosofijos žinovai, išsiskiria ypač prancūzas Gilson ir vokiečiai Grabmann, Baeumker ir Stoeckle. Pastarojo labai vertingus filosofijos istorijos metmenis (Grundriss), prof. Kuraičiui kurstant ir prižiūrint, išsivertė anuokart ir kauniškio teologijos-filosofijos fakulteto studentai, iš kurių mano darbštusis kaimynas ir Kuraičio asistentas dr. Pranas Mantvydas atliko pačią sunkiausią (vertimo - redagavimo - moderavimo) darbo dalį.

Gilsonas prisipažįsta, jog Tomą Akvinietį studijavęs ištisus 13 metų ir vis dar nepretenduojąs į visko apie jį žinojimą.

Jokūbas Maritainas labai stengėsi tomistinei filosofijai atidaryti plačiau vartus į universitetų katedras ir supažindinti su ja apskritai filosofus, ne vien krikščioniškuosius, o ir vadinamus modernininkus - pasauliečius. Jo pastangos tačiau nebuvo perdaug vaisingos, ypač dėl to, kad jisai pats buvo labai neiškalbingas. Dažnai klausytojai išvis nesusivokė, apie ką Maritainas apskritai jiems kalba (plg. Gilson, — The Philosopher and Theology, 1962).

Išskyrus kokius tris tuzinus katalikų universitetų pasauly, tomistinė filosofija nedaug kur bedėstoma, nebent filos. istorikai praeidami už jos užkliūva. Aiman, negali neužkliūti, nes labai plati ir gili jos išrėžta vaga negali būti ignoruojama ir Tomo nemėgėjų, rivalų bei priešų ar tik priešininkų. Retą išimtį sudaro Paryžiaus garsusis Sorbonne un-tas, kuris tradiciškai turi pilną, filosofijos studentams privalomą kursą apie savo buvusį garsųjį profesorių ir filosofą Tomą Akvinietį, to un-to ir absolventą ir dėstytoją.

B. PŪKELEVIČIŪTĖ SKAITĖ IR DEKLAMAVO KALIFORNIEČIAMS

Atmintis per silpna ir laikraštis per plonas, antraip būtų miela surašyti visas Birutės Pūkelevičiūtės įdomybes gruodžio 7 d. literatūros vakare, kurį surengė Lietuvių Fronto Bičiulių Los Angeles sambūris.

Algimanto Žemaitaičio žodžiais, "jeigu niekas iš kelių šimtų žmonių po pirmos, maždaug dvi valandas užtrukusios dalies neišėjo iš salės, reiškia, Birutė visus užkerėjo". Iš tiesų, vakaras tiek žodžio įtaigumu, tiek aktorišku atlikimu buvo įspūdingas.

B. Pūkelevičiūtė moka sueiti į glaudų kontaktą su klausytojais. Ji nebijo savęs parodyti. Tiesiog pripildo salę savo patrauklia asmenybe. Gerai valdo gimtąją kalbą. Turi turiningą frazę, skaito emocingai, išraiškiai.

Žinoma, besigėrint aktoriškąja energija, lėtesniam žiūrovui (toks ir aš esu) norėtųsi, kad atlikėja kai kada vengtų per didelio judėjimo, atseit, labiau derintų judesį prie žodžio prasmės. Vietomis kalbos stakatai ir garsiniai lūžiai užtemdo išraišką. Norėtųsi daugiau melodingo, skaidraus, paprasto, diminuendais bei kreščendais paremto plaukimo, ypač deklamacijoje. Tai tik asmeninės užuominos. Kitam gali kitaip atrodyti.

B. Pūkelevičiūtė buvo itin įdomi įžangose, užėmusiose daugiau laiko, negu pats skaitymas. Juk nelengva visas savo profesijas sulieti į vieną vakarą. Reikia vaizdingo, gan greito kalbėjimo, šuoliavimo iš humoro į tragiką, iš kandžios pastabos į rimtą, sielvartingą motyvą, iš filmo į prozą, iš vaikų literatūros į moterų diskriminacijos klausimą, iš prozos į dainingą raudą.

Vakarą viešnia pradėjo vaikams skirta poemėle apie Rimo ir barsuko kelionę pas lietuvius. Po to iškėlė moterų klausimą. Paminėjo. kaip demokratiškoje Lietuvoje buvo gerbiamos moterys. Jos ten kūrė liaudies dainas, rašė knygas, net seimui kurį laiką pirmininkavo moteris. O čia, Amerikoje, mūsų tarpe, bandydama gauti premiją, savo romanų rankraščius, siųsdama komisijai, ji drįso pasirašinėti tik vyriškais slapyvardžiais.

Taip atsiverdama, B. Pūkelevičiūtė gerokai sušildė auditoriją. Sąmojingai nuskambėjo epizodas apie jos bičiulystę su prel M. Krupavičiumi, kartą pavaišintu žagarėliais, skaniais kaip sakramentas. Pabarė ji tautiečius, kurie mėgina sumenkinti Kauno miesto lietuviškumą ir kauniečių kalbą vadina "Kauno žargonu". Tokio žargono nebuvo, priešingai — Kaune kūrėsi mūsų literatūrinė kalba. O išeivija nėra nulaužta šaka, kaip kai kurie "išminčiai" sako. Išeivija yra mūsų gyvenimo energijos pratęsimas.

Viešnios samprotavimuose sublizgėdavo šmaikštūs, sąmojingi posakiai, parodą jos talentą glaustai, drąsiai išsakyti mintį. Būtent: literatūra yra mano oficialus vyras, o teatras — mano mylimasis; mus stūmė į priekį gyvybės instinktas; menininkų susikirtimai primena viduramžių turnyrus; aš svajoju apie rimtą, šaunų priešą. Ir daug kitų.

B. Pūkelevičiūtė, pažymėjo, kad jos kūryba sukasi apie dvi ašis: meilę ir mirtį. Šiame vakare vis dėlto ji daugiau dėmesio paskyrė mirties temai. Gal "meilės ašiai" reikėtų priskirti skyrelio iš romano "Naujųjų metų istorijos" paskaitymą. Ypač vaizdingai buvo atlikta ištrauka iš romano "Rugsėjo šeštadienis", su mirties prasmę gvildenančiais Pranu Gerulaičiu ir ponu Mors.

Klausytojai buvo labiausiai sužavėti jautriu, patriotiniu "Velykų rytu" iš romano "Aštuoni lapai". Šis skaitymas, kaip žinome, yra įamžintas prieš keletą metų išleistoje plokštelėje "Trečias literatūros vakaras". Ir dabar, matant gyvą autorę, jis paliko neišdylantį įspūdį.

Nemažiau graži ir "Rauda", sujungianti skambiausius, elegiškiausius lietuvių poezijos elementus. Joje apraudami už Lietuvos laisvę žuvę broleliai sukilėliai. Šis kūrinys išliks ilgam. Tačiau dalis auditorijos, kad ir sužavėta deklamatorės vaidybiš-

(Nukelta į 5 psl.)

DR. VL. BLAŽYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-čios ir California
Val. pirmad., antrad. ir ketvirt. 6 iki 7:30 val. vakaro
šeštad. nuo 1 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3048

PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
2858 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Priima ligonius pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti 374-8012

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 58 — Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet, antrad., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penktad. 10—4, šeštad. 10—3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-6873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUŠERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So., Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 3-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKŠA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val.: kasdien nuo 1—4 p. p. ir 6 iki 8 v. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad ir šeštad. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto OLympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išskyrus trečiadienius. Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet

DR. RAIMUNDAS BLAŽYS
DANTISTAS
1007 Curtiss Street
Downers Grove, Ill. 60515
Valandos pagal susitarimą.
Tel. — 968-0045

DR. REGINALD CIENKUS
TEL. — 788-3980
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, Ill.
Pirmad., Antrad., Ketv. ir Penktad. 9 val. ryto iki 12 val. dieną ir nuo 2 val. popiet iki 8 val. vakaro. Šeštadieniais 8:30 iki 12 val. dieną.
Emergency tel. — 788-3061

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
3925 West 59th Street
Val. pirmad. antrad. ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. ir 6-8 val. vak. šeštad. 12-? val. p. p. trečiad. uždaryta

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rezid. telef. 239-2919

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penkt nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4200 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PUSLĖS IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PRospect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr. treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — iš anksto susitarus

Tel. PRospect 6-9400
DR. ONA VAŠKEVIČIUS
(VAŠKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6648 So. Albany
Val.: Pirmad. 6-8 p. p. antrad. 2-5 p. p. penktad. ir šeštad. 2-4 p. p. Kitom dienom tik skubių reikalų susitarus.

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4850
Val.: pirm. antr. ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5. Šešt. pagal susitarimą.

Stepono Kolupailos monografija

Didelio, sutelktinio darbo vaisius

STASYS RAŠTIKIS

(Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

BOLŠEVIKŲ OKUPUOTOJE LIETUVOJE 1940-1941 METAIS

Dar prieš Lietuvos okupavimą, rusų kariuomenei užėmus Vilnių, prof. Kolupaila viešai kėlė savo susirūpinimą Vilniaus mokslo turtu, bibliotekų ir archyvų likimu. 1939. XI. 3 d. "XX Amžiuje" jis rašė:

"Labai nukentėjo Vrublevskio biblioteka. Iš jos išgabenta visa lituanistika iš skaityklos... Iš lentynų paimtos visos Vilniuje XVI - XVIII šimtmečiais išleistos knygos, 435 tomai... Tuos skyrius nušlavė atvykę iš Minsko Gudijos mokslo akademijos delegatai... Daugiausia nuostolių patyrė Valstybinis muziejus, iš kurio išgabentas buv. Vilniaus generalgubernatoriaus archyvas su Kražių byla, sukilimų, knygnešių ir kt. bylomis"...

1939.XI. 18 d. jis "XX Amžiuje" savo strapsnyje "Smūgis mūsų kultūros istorijai" vėl rašė apie valstybinio archyvo į Gudiją išvežtus dokumentus, ducdamas jų oficialų sąrašą —25 pozicijas, apimančias apie 430.000 tomų senųjų aktų (nuo XVI amžiaus), knygų, brėžinių, antspaudų. Štai Kolupailos žodžiai tame straipsnyje:

"Nereikia būti žinovu, pakanka peržiūrėti šį sąrašą, kad kiekvienas suprastų, kiek gudai nuskriaudė Lietuvą ir jos kultūros istorijos mokslą... Taip palikti Lietuvai brangių ir jai vienai teisėtai priklausančių turtų negalima. Mūsų valst. įstaigos, kurių kompetencijoje yra kultūros turtai, turi apeliuoti į SSSR vyriausybę. O mūsų mokslininkai, turėtų prisidėti prie šio nemalonaus reikalo tinkamo išsprendimo".

Paskutiniųjų Lietuvos nepriklausomybės metų pabaigoje Kolupaila rašė "Kalėdines mintis apie šviesą" ("XX Amžius", 1939. XII. 23), kur, be kitko, jis sakė taip:

"... Lygindami mūsų krašto santvarką, kad ir su nelaimingąja Lenkija, matome ryškų skirtumą: pas mus mažiau matyti klasių skirtumų, mažesnis tarp pasiturinčiųjų ir beturčių skirtumas, beveik nėra tuščio išdidumo, savo artimo niekinimo. Lietuva daug demokratiškesnė, todėl atsparesnė prieš kai kurias išorines įtakas. Tenka girdėti, kaip mūsų "svečiai prieš norą", net internuoti, beveik kaliniai, nepamiršta savo klasinių skirtumų, ir santykius tvarko pagal rangus ir titulus. Mūsų karininkų ir kareivių tarpusavio santykiai yra daug demokratiškesni ir, reikia sutikti, kultūringesni".

Okupavę Lietuvą, rusai pertvarkė mūsų universiteto vadovybę. Prof. Kolupaila buvo paskirtas Statybos fakulteto dekanu.

1940 m. vasarą prof. Kolupaila kalbėdavo savo artimiesiems, kaip turėtume elgtis sovietinėje okupacijoje. Neturėtume kartoti Rusijos inteligentijos klaidų 1917 metų revoliucijoje. Tada dauguma šviesuolių nusigręžė nuo liaudies, tikėdamiesi, kad be jų revoliucija nepavyksianti. Išėjo kitaip: šviesuomenė buvo sunaikinta arba emigravo. Dabar, mes, lietuviai, neturėtume užleisti atsakingų pareigų rusams ir vietiniams komunistams. Nors Lietuvos suverenumo nebėra, tauta netekusi laisvės, organizacijos uždarytos, bet paviršiai asmenys turėtų gelbėti, kas dar galima būtų išgelbėti. Tuo būdu išsaugotume lietuvių inteligentiją nuo visiško sunaikinimo. Šitaip galvodamas ir palaikomas savo draugų, prof. Kolupaila nerezignavo, bet tęsė savo darbą ir ėmėsi dar atsakingų pareigų universitete ir visuomenėje (172 psl.).

1940 m. birželio mėnesį bolševikų buvo uždaryti lietuvių laikraščiai ir žurnalai. Laikinai buvo palikti tik du buvusios opozicijos dienraščiai — "XX Amžius" ir "Lietuvos Žinios", bet ir jų redaktoriai dr. I. Skrupskelis ir J. Kardelis buvo nušalinti ir netrukus suimti. Į jų vietas, tuo tarpu dar pačių lietuvių, buvo parinkti St. Kolupaila ir A. Rūkas. Tačiau po trijų savaičių ir tiedu dienraščiai buvo uždaryti, jų turtas nusavintas, o spaustuvės suvalstybintos. Apie tą savo redaktoriaus darbą Kolupaila trumpai rašo savo atsiminimuose, be kitko, minėdamas bolševikų spaudos cenzūrą ir savo pasikalbėjimą su Dekanozovu (200-203 psl.).

Apie Liaudies seimo posėdį Kolupaila šitaip rašė (205 psl.):

"... Valstybės teatro salė buvo prikimšta niekad nematytų žmonių, daugiausia čekistų, rusų. Tarpe 600 žmonių buvo įterpti 79 "atstovai". Visi balsavimai buvo atviri, balsavo visa salė, visi čekistai. Nekėlė rankų tik du žmonės — "XX Amžiaus" ir "Lietuvos Žinių" redaktoriai, kurie du tebuvo įleisti, kaip spaudos atstovai. Po posėdžio, kada buvo nubalsuota atsisakyti nepriklausomybės, dr. Garmus atrodė visai palaužtas: jis niekad nelaukė tokios moralės prievartos..."

Studentas Steponas Kolupaila (pirmoje eilėje trečias iš kairės) 1912 metais su kitais geodezijos studentais praktikos darbuose Perervoj, prie Maskvos. Už jo taipgi lietuvis Jurgis Daugėla.

Kolupaila, ką tik galėjo, gelbėjo ir slapstė nuo bolševikų teroro, nuo suėmimų ir trėmimų. Jis išgelbėjo dr. J. Grinių, jis gelbėjo ir išgelbėjo gen. prof. S. Dirmantą, jis buvo priglaudęs universitete ir gen. A. Gustaitį, nors ir negalėjo išgelbėti jo nuo suėmimo, jis slapstė ir gelbėjo nuo suėmimo ir ištrėmimo savo seną draugą inž. J. Stanišauskį, tačiau neišgelbėjo, nes Stanišauskis, sužinojęs apie savo žmonos trėmimą, pats pasiprašęs pas komunistus, kad ir jį ištrėmtų kartu su jo žmona. Ir ištrėmė. (206 psl.).

VOKIEČIŲ OKUPACIJOJE 1941-1944 METAIS

Vokiečių-rusų karas užtiko prof. Kolupailą pakeliui iš Leningrado į Kauną. Kaune jis prisistatė Lietuvos laikinosios vyriausybės ministerio pirmininko pareigas ėjusiam švietimo ministerui prof. J. Ambrazevičiui, kuris žinojo prof. Kolupailos veiklą bolševikų okupacijos metu ir užtikrino ji, kad nesą jokių kliūčių jo darbui universitete, ir negali būti jokio pagrindo ir baimės jo saugumui (190 psl.).

Apie lietuvių sukilimą 1941 m. ir vokiečių okupaciją Kolupaila rašė:

"Jaunimas aktyviai dalyvavo 1941 m. sukilime. Kai kurie, kaip statybos fakulteto adjunktas J. Milvydas, paaukojo savo gyvybę už tėvynės laisvę. Atėjo kita okupacija. Banditai vokiečių uniforma apiplėšė mokslo įstaigas. Studentai vengė vokiečių darbo batalionų, profesoriai slapstėsi nuo areštų, kiti pateko į koncentracijos stovyklas. 1943 m. kovo 17 d. okupantai uždarė visas aukštąsias mokyklas ir sunaikino kai kurių įstaigų įrenginius. Mokymas nesustojo, tik pasitraukė į pogrindį. Su nuolatiniu pavojum rinkosi jaunimas į paskaitas konspiracinėse patalpose... Vokiečių gestapas veltui vertė šnipinėti kai kuriuos personalo narius: mūsų moralės palaužti nepavyko! Prisiminsiu vieną faktą įrodymui, kaip puikiai laikėsi akademinis jaunimas po sunkia okupacijos letena. Unversiteto vadovybė pakvietė studentus į talką — paruošti žiemai kuro įstaigoms šildyti. Miško kirtimas Skardupio girioje virto grandioziška jaunimo stovykla... Ten buvo pademonstruotas studentų vieningumas ir sumanumas. Talkos organizacijos pirmininku buvo prof. J. Šimoliūnas, stovyklos komendantu prof. S. Kolupaila" (208 psl.).

Kitoje vietoje Kolupaila taip rašė apie vokiečių okupaciją:

"Rudoji okupacija... Atėjo kiti okupantai, kurie kovojo prieš komunistus, bet patys elgėsi labai panašiai, kaip komunistai. Dr. Garmus pateko į "juodąjį sąrašą". Tik populiarumas išgelbėjo jį nuo likimo, kuris buvo lemtas kitiems... Dr. Garmus pasitraukė iš visuomeninio veikimo ir grįžo į V. D. universitetą dėstyti biologijos. Nuotaikos buvo biaurios..."

Kai kurie asmenys universitete ir visuomenėje šnairavo į tuos pasiryžėlius lietuvius, kurie sovietinės (ir vokiečių) okupacijos metu buvo aukštesnėse pareigose. Tokių įtarinėjimų ir nepagrįstų pakaltinimų teko patirti ir buvusiam dekanui prof. Kolupailai. Bet buvo žmonių, kurie jį geriau pažinojo ir pilnai pasitikėjo jo lojalumu (190-191 psl). Pats Kolupaila yra rašęs kun. J. Prunskiui:

"Ateities istorikai tinkamai ir bešališkai įvertins mūsų pastangas. Esu laimingas, kad man pavyko padėti išgelbėti visą eilę savų žmonių. Labai gailiuos tų, kurie žuvo, kuriems negalėjom padėti, ypač dr. Skrupskelio, prof. Dovydaičio ir kt." (351 psl.).

Kitoje vietoje paprašytas pasisakyti apie savo atliktus darbus, savo amžiaus 70 metų sukakties proga, jis kukliai tik tiek pasakė: "Norėjau būti naudingas savo kraštui..." Taip pat kukliai jis atsakė ir į mano laišką 1958.I.1 d. Aš buvau pasiuntęs jam padėką už jo gražias ir jaudrias mano atsiminimų recenzijas. Atsakydamas į mano laišką, profesorius parašė: "Būdamas skautas, atlikau savo pareigą. Jei tuo padėsiu Jums, būsiu padaręs gerą darbelį. Priimkit mano giliausią pagarbą".

VOKIETIJOJE 1944-1948 METAIS

Vokietijoje Kolupailai su šeima teko išgyventi visus DP vargus, kaip ir kitiems lietuviams. Bet ir tose sąlygose jis tęsė mokslinį ir švietimo darbą, pradžioje Kempteno lietuvių stovykloje, o nuo 1946 m. pradžios ir UNRRA universitete Miunchene. Ir čia, kaip ir Lietuvoje, prof. Kolupaila parodė labai daug iniciatyvos, sumanumo, energijos ir darbo, dirbdamas ir stovyklos komitete, ir lietuvių gimnazijoje, ir Lietuvos raudonajame kryžiuje, ir skautuose, ir lietuvių spaudoje, ir daug kur kitur. Kemptene buvo įsikūręs ir A. Mikulskio vadovaujamas Čiurlionio ansamblis. 1945.II.18 d. čia įvyko ir pirmasis to ansamblio koncertas Vokietijoje, apie kurį vėliau (1950.IV. 27) prof. Kolupaila, be kitko, šitaip rašė "Drauge":

"... Po įžanginės, šventei pritaikytos prakalbos (ją pasakė prof. Kolupaila — Red.) choras galingai prabilo Tautos himnu. Visi salėje atsistojo, atsikėlė ir vokiečiai. Ryškiai prisiminėm, kaip draudė mūsų himną bolševikai, kaip gniaužė jį Lietuvoje rudieji. Čia jie pagerbė himną!... To vakaro nepamirš, kas buvo tada Kempteno teatre!...

Kitą dieną vakaro organizatoriai (Kolupaila ir kt.) buvo iššaukti aiškintis.

— Kokia daina buvo koncerto pradžioje?

— Pagal programą: "Lietuva, tėvynė mūsų".

— Kodėl publika stojo?

— Tai lietuvių tautos himnas.

— Kodėl nebuvo vokiečių himno?

— Nieko nebuvo leista keisti patvirtintoje programoje.

... Vokietis prikando lūpą...

— Bet koncertas juk buvo geras?

— Už tokį koncertą turėtumėt visi eiti į kalėjimą. Daugiau nebedainuosit Kemptene!

Neilgai buvo čiurlioniečiai Kemptene: jie ieškojo vietos arčiau sienos, kad, karui baigiantis, greičiau paliktų Vokietiją. Taip jie pateko į prancūzų zoną ir pradėjo nuostabią savo istorijos epochą.

Buvo ir kitų nemalonumų Kemptene. Vėliau Kolupaila rašė (250 psl.):

"1945 m. rugpiūčio 12 d. Kemptene susispietę tremtiniai lietuviai buvo brutalių scenų liudininkai: JAV karinė policija prievarta vežė rusus į Rusiją. Tie žmonės, daugiausia inteligentai, buvo pabėgę ir pasislėpė nuo bolševikų teroro, kurį jie patys buvo patyrę ir iškentę. Jie gerai žinojo, kas jų laukia po "repatriacijos", todėl susirinko bažnyčios salėje ir atsisakė išeiti. Uniformuoti ir ginkluoti kariai jėga traukė juos lauk ir grūdo į sunkvežimius... Vienas vyras, perkėlęs žmoną ir vaiką į gretimą lietuvių stovyklą, buvo pašautas, kai pats mėgino šokti per tvorą... Tos baisios scenos netgi buvo filmuojamos! Lydėję traukinį su prievarta grąžinamaisiais kareiviai pasirodė humaniškesni: jie davė progos norintiems pabėgti, jų nešaudė. Didžiuma išsislapstė Bavarijos kalnuose...

Kempteno "juodasis sekmadienis" pateko į spaudą ir... kai kam atidarė akis. Kersteno komisijos aktuose pažymėta, kad Kempteno lietuvių komiteto protestas, nusiųstas karinei valdžiai, paskatino ją įsikišti ir sustabdyti repatriavimą per prievartą..."

Baltijos kraštų geodezinė konferencija Stockholme, Švedijoj, 1926 m. rugpiūčio mėn. Pirmoje eilėje pirmas iš dešinės Lietuvos atstovas prof. Steponas Kolupaila.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE 1948-1964 METAIS

Pirmosios įsikūrimo dienos Amerikoje, South Bende, Ind., prof. Kolupailai buvo gana vargingos. Profesorius iš karto pradėjo dirbti Notre Dame universitete. Ir čia, kaip ir anksčiau Lietuvoje ir kitur, prof. Kolupaila parodė daug savo kūrybos ir naujoviškumo, dažnai net nustebindamas kitus profesorius amerikiečius ir susilaukdamas iš jų ir iš savo naujų studentų aukščiausių įvertinimų. Prof. Kolupailai ne viskas patiko naujame pasaulyje. 1949 metais jis rašė "Drauge":

"Šeimininkai nemėgsta klausyti svečių kritikos: svečias teturi viską girti ir už viską dėkoti... Prašau nepykti už mano atvirumą. Patinka man politinė laisvė, žmonių mandagumas, demokratiški papročiai, tolerancija... Ypatingai krinta į akį finansinis pasitikėjimas, viską gali gauti skolon, gali pirkti namą išsimokėjimui, algą gauni be pasirašymo algų lape, čekį atsiunčia paštu, ir pinigai nežūna... Puikus dalykas — spaudos laisvė. Bet negaliu priprasti prie vietinės spaudos, dar nemoku atskirti svarbaus nuo reklamos ir sensacijos... Tačiau, jeigu gyventi, mokytis ir ruoštis tiktai tam, kad turėtum naują mašiną, patogiai pamiegotum ir sočiai pavalgytum, tai tikrai toksai gyvenimas būtų tuščias..."

Amerikoje, kaip ir Europoje, profesorius buvo labai aktyvus ne tik savo profesūroje, bet ir lietuvių visuomeninėje veikloje, ypač inžinierių ir skautų organizacijose ir Lietuvių Enciklopedijoje. Kurį laiką jis bendradarbiavo ir Lietuvių bendruomenėje. Tačiau kai kur jis buvo susilaukęs ir nusivylimų. 1953 metais jis rašė:

"...Ne be to, kad mūsų tarpe pasitaiko kai kurių nesutarimų.. Ką darysi — sakoma, kad be tų smulkių intrigų neįmanomas rimtesnis darbas. O pavydas — mūsų tautinė liga... Kiekvienoje visuomenėje gali pasitaikyti liguistai nervingų, dvasinės pusiausvyros netekusių asmenų... Kartais matome spaudoje šmeižtus, pasirašytus slapyvardžiais ir suklastotais inicialais. Slapukas spaudoje lygus ginkluotam banditui su kauke...Spauda yra viešoji tribūna: garbingas asmuo privalo turėti drąsos viešai pasirodyti, o nesislapstyti po redaktoriaus suolu..." (299 psl.).

1962. IX. 7 d. jis rašė "Drauge":

"... Mūsų menkystos, susigūžusios siauruose kiautuose, visą savo energiją naudoja tarpusavės rietenom. Pamėgink pareikšti originalesnę mintį, tuoj pakampių rašeivos sumaišys su žeme".

Kitoje vietoje ("Liet. Dien." 1957 m. gruodžio mėn.) jis buvo dar griežčiau pasisakęs prieš "kritikus ir šmeižikus, kurių turime nemažai, apmokamų, neapmokamų ir ligonių..."

Pagaliau atėjo lemtingieji 1964-tieji metai. Profesorius rimtai sirgo. Bet dirbo, net gulėdamas lovoje. Balandžio 9 dieną profesorius Kolupaila mirė. Vėžys nugalėjo milžiną. Mirė vienas iš didžiųjų Lietuvos sūnų, pasaulinio masto profesorius, kurio "gyvenimo tikslas buvo aiškus kaip kristalas — tirti žavingą Dievo kūrinį — gamtą ir stengtis ją palenkti žmogaus naudai, pirmiausia savo krašto žmonių naudai". Dar gyvas būdamas, jis rašė: "Raginu mūsų mielą jaunimą pasišvęst kilniems idealams ir eiti Lietuvos keliu" (354 psl.).

IŠVADOS

Steponas Kolupaila buvo vienas iš populiariausių Lietuvos universiteto profesorių, pasaulinio masto mokslininkas, garsus hidrologas, Lietuvos ežerų ir upių tyrinėtojas, daugelio mokslinių knygų ir straipsnių lietuvių ir kitomis kalbomis autorius, visuomenininkas, paskaitininkas, laikraštininkas, rašytojas, redaktorius, vandens sporto, ypač kraštotyros kelionių po Lietuvą baidarėmis organizatorius ir vadovas, skautas, Lietuvos mokslų akademijos narys, Lietuvių katalikų mokslo akademijos garbės narys, lietuviškos enciklopedijos nepriklausomoje Lietuvoje ir išeivijoje organizatorius ir labai aktyvus bendradarbis, daugelio organizacijų garbės narys, už nuopelnus Lietuvai apdovanotas DLK Gedimino II-ojo laipsnio ordinu, Lietuvos skautų aukščiausiuoju Geležinio Vilko ordinu, Švedijos karališkuoju Vazos II klasės ordinu ir daugeliu kitų garbės titulų ir mokslo laipsnių.

Prof. K. Pakštas vadino prof. Kolupailą "žmogumi su dideliais nuopelnais Europos mokslui", prof. J. Eretas vadina jį "mokslininku džentelmenu" (J. Ereto knyga apie Kazį Pakštą, 122 ir 187 psl.).

Prof. St. Kolupaila mylėjo Lietuvą. Savo 1961 metais išleistą svarbiausią mokslo veikalą "Biography of Hydrometry" jis dedikavo Lietuvai, lietuviškai užrašęs tokią dedikaciją: "Šis veikalas skiriamas tėvų žemei — Lietuvai" (333 psl.).

KNYGOS ĮVERTINIMAS

Knygos autoriai J. Gimbutas ir J. Danys ir redaktorius Br. Kviklys

(Nukelta į 5 psl.)

Balys Auginas

Anastazija Tamošaitienė — Balti Kalėdų sapnai

ŽIEMOS KEPĖJAS

Kaip nervingas kepėjas, vėjas
Perplėšia debesio maišą —
Padangėj pabyra miltai:
Bąla medžiai,
Namai ir tiltai —
O vėjas debesį
Minko ir maišo,
Drėbdamas pūgai
Kąsnį ragaišio.

Ir kai vėją
(Pavargusį
Žiemos kepėją —)
Dausų kepykloje
Balti sapnai
Užkerėja,
Dangaus vieškeliais
Skrieja sietynai —
Lyg sidabriniai
Limuzinai.

O žmonės
Klampoja miltuotą brydę,
Lyg musės
Ant žemės cukrainio
Suskridę.
Keliai
Prikrėsti tešlos,
Užkloti
Žvaigždėta drobule
Tylos.

Danguj
Pakibęs riestainio ragas,
Ir mūsų žemė —
Baltas pyragas.

SKIEDRA

Nutiškusi
Karšto kraujo pursiu,
Medžio gyvybės lašu,
Toli nuo žalių atžalų,
Nuo kamieno krūtinės —
Gimtinės,
Alpdama šąlu
Ir džiūstu iš ilgesio
Vientulystėje,
Virsdama dulkėmis.

Paspirdamos
Mane pravirkdo
Atšiaurios praeivių kurpės.
Pamesta vėjų,
Ant svetimo žvirgždo,
Dūlėju

Praradimo kančioj:
Svetur ir žvaigždės —
Kaip išpustyto kirvio
Ašmenys —
Šaltos
Ir šiurpios.

GELTONI LAŠAI

Rudens dangaus purvinas lašas
Medžių rudos ašaros,
Ir debesų — šlapių žąsiukų —
Vilkstinė.

Gęstančiam žvilgsnyje
Vasara baigės —
Saulėgrąžai pajuodo veidas,
Jos gelsvi plaukai
Slenka vėjuje
Ir leidžias,
Kaip geltonos snaigės.

Pliki laukai sunkiai atsidūsta:
Ruduo ridena griaustinį
Į peteliškės palapinę,
Į žiogo gūžtą.

Teatriniai laiškai iš Europos (7)

Mes į juos žiūrime vis naujomis akimis

ALGIRDAS LANDSBERGIS

Bernard Shaw kadais išsitarė, kad Šekspyrą reikia iškast iš kapo ir apmėtyt akmenimis. Jis greičiausiai turėjo omenyje milžinišką Šekspyro reputaciją, kaip seną ąžuolą, pargriuvusį ir trūnijantį skersai kelio į tikrai pažangią, modernią dramą, tarp kitko sutampančią su Shaw stiliumi ir pasaulėžiūra. 19 šimtmečio pozityvizmo dvasios kūdikis, Shaw tikėjo į neišvengiamą, negailestingą pažangą ir menuose. Pozityvizmo skalėje Šekspyras, koksai bebūtų jo genijus, buvo įstrigęs praeities religinėje — metafizinėje stadijoje, o Shaw jau priklausė dabarties "mokslinei", ir tuo aukščiausiajai, plotmei.

Praėjusią vasarą Shaw ir Šekspyras, kaip Brechtas ir Goethe Muenchene, šnairavo vienas į kitą Londono teatrų kvartale. Abu jau savotiški klasikai, o dabarties avangardistams Šekspyras net kai kuriais atžvilgiais "modernesnis" už Shaw! (Kaip gražiai laikas, didysis dramaturgas, naudoja ironijos priemones). Tad kalbėt apie Shaw ir Šekspyro pastatymus Londone, reiškia vėl klaust, ką mums daryt su klasikais? Apmėtyt juos akmenimis? Rausvai nudažyt jų skruostus ir aprengt juos šiandienos drabužiais? Ar tvirtint, kad jie niekad nebuvo mirę, kad jie gyvesni už mus pačius, ir kad klasiko "atgaivinimo" scenoje terminas yra nesąmonė?

Shaw šią vasarą Londone atstovavo vienas populiariausių jo vaidinimų, "Pigmalijonas", kadaise statytas ir Kauno Dramos teatre. Klausimas — kaip statyt "Pigmalijoną" Londone 1974-aisiais metais? Jo struktūra permatoma: ant viktorijinio farso ir melodramos junginio užkrauta virtinė idėjų apie kalbą ir anglų klasinį pasiskirstymą, apie menininką ir jo kūrinį, apie vyrą ir moterį evoliucijos plane, ir t. t. Ar tą struktūrą palikt, kaip buvusią, ar "modernizuoti" Be to, "Pigmalionas" pabrėžtinai didaktinis vaidinimas. (Shaw žodžiais: "Intensyviai ir sąmoningai didaktiškas, ir tokios sausos temos, kad man labai patinka ją sviesti į gudruolių veidus, kurie papūgiškai tvirtina, kad menas niekad neturėtų būti didaktiškas. 'Pigmalijonas' įrodo mano tvirtinimą, kad iškilus menas tegali būti didaktišku".) Ką daryti su ta didaktika? Ar šiandienos žiūrovui nenusibos Shaw-mokytojo pamokslai? O kaip su "Mano dailiąja dama" (My Fair Lady)? Ar publika nepasiges šmaikščiųjų melodijų? Ir dar be-

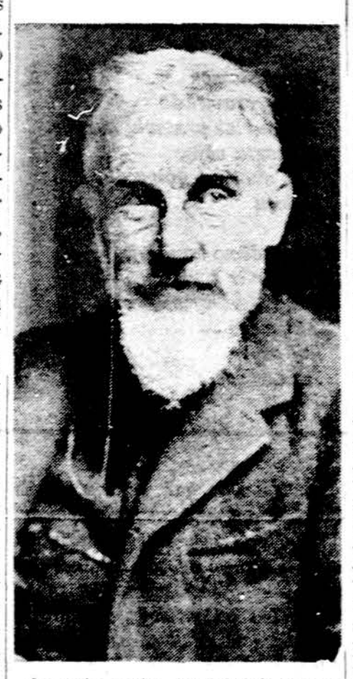

Žymusis anglų rašytojas-dramaturgas Bernard Shaw (1856-1950)

Alec McCowen ir Diana Rigg John Dexter režisuotame Bernard Shaw "Pigmalijono" pastatyme, Londone.

galė panašių klausimų. (Kaip matote, režisieriaus duona nelengva).

"Pigmalijono" režisierius John Dexter į šiuos klausimus atsakė gudriai. Išorėje spektaklis atrodė kaip muziejinis Shaw veikalo atkūrimas jo 1914-ųjų metų premjeros dvasioje. Išoriniai triumfavo natūralistinė melodrama.Profesoriaus Higginso laboratorija buvo scenoje atkurta taip kruopščiai, su tokia pagarba autentiškai detalei, kad, uždangai pakilus, žiūrovai prapliupo ploti. (Natūralizmas turi savitą magiką, kuri pasiekia vaiką mumyse, besistebintį ir besižavintį "tikrovės" gabalo persodinimu į "netikrovinę" erdvę — sceną).

Bet spektaklis toli gražu nėra tik muziejaus kampelis, kaip Čechovo pastatymai dabartiniame Maskvos Dailės teatre. Į natūralistinį foną režisierius įstato modernius aktorius, Alec McCoweną (Higgins) ir Dianą Rigg (Eliza). Jie savo vaidmenis interpretuoja ne natūralistiniai, bet dviejose plotmėse — natūralistiniame paviršiuje ir sudėtingoje potekstėje. Todėl, pavyzdžiui Alec McCowen Higginso vaidmeny daug įdomesnis už Rex Harrisoną, kuris "Mano dailiojoje damoje" teparodė standartinį Higginso paviršių, McCoweno Higginsas neurotiškas (jį išduoda kojų judesiai, prieštaraujantys jo valdoviškai manierai), motinos dominuojamas intelektualas (savybė, kurios Rex Harrison nesugebėjo išreikšti). Be to, McCowen nugrimuotas kaip Bernard Shaw replika ir naudoja kai kuriuos Shaw manierizmus. Reiškia, Shaw komentuoja patį save, o režisierius tuo suteikia įdomų komentarą apie "Pigmalijon ". O tai jau mažai teturi bendro su Shaw-mokytoju ir jo didaktika. Shaw pamokos tampa reliatyviomis šių dienų dvasioje.

"Pigmalijono" spektaklis taip pat primena, kad klasikai nuolotos keičiasi, nes mes į juos žiūrime vis naujomis akimis. Po "Mano dailiosios damos" žiūrovo galvoje nenustoja dūzgę muzikinės komedijos melodijos. Per pertrauką žiūrovai klausia vienas kito, ar Eliza sugrįš pas Higginsą, kaip ji sugrįžo "Mano dailioje damoje". Ypač akivaizdus "moterų išlaisvinimo" sąjūdžio poveikis. Kai kurias Elizos replikas apie moters teises pertraukia karingų žiūrovių (ir kelių simpatizuojančių žiūrovų) plojimai. Prieš dvidešimt metų spektaklio —, žiūrovo cheminis junginys būtų buvęs skirtingas, nors tekste nepakeistumei nei vienos eilutės.

Belieka apžvelgti dar vieną klasiką — Šekspyrą. Ir tuo — prisiekiu, mielasai skaitytojau, — šie teatriniai laiškai tikrai užsibaigs.

„Dievo muzikantas" Anton Bruckner

Šimtas penkiasdešimt metų nuo jo gimimo

Kultūriniame pasaulyje, ypač Austrijoje, neseniai buvo paminėta Anton Brucknerio (1824 - 1896) 150 metų gimimo sukaktis. Jis buvo žymus kompozitorius ir dėl savo gilaus religingumo, kurį išreiškė savo kūryba, yra vadinamas "Dievo muzikantu", nes jis savo gyvą tikėjimą pavertė muzikos kūriniais, skirtais katalikų tikėjimo garbei.

Kiekvieneriais metais būriai muzikų ir muzikos mylėtojų aplanko Aukšt. Austrijos St. Florian, norėdami pagerbti tą, kuris, protestantų laikraščio "Deutsches Algemeines Sonntagsblatt" žodžiais, yra buvęs "ypatingas šventasis, gyvenęs tarp žmonių".

Anton Bruckner buvo gimęs 1824 m. rugsėjo 4 d. Ansfelde ir mirė 1896 m. spalių 11 d. Vienoje. Palaidotas Vienos katedros kriptoje. Toje katedroje jis pirmiausia giedojo kaip "Singknabe" (berniukų chore), vėliau ten buvo vargonininku ir savo muzika garbino "Išganytoją, Guodėją, aukščiausiąjį Valdovą, Globėją, visatos Valdovą, Tėvą ir švensiausiąją Didybę gyvenime ir mirtyje" — tokiais titulais Bruckneris vadino Jėzų Kristų.

Tasai austrų muzikas, kurį Richard Wagneris pavadino "angelu, nužengusių ant žemės, nežinojusiu savo dieviškos kilmės, bet gyvenusiu ir kūrusiu dangiškomis formomis", buvo neturtingo batsiuvio sūnus. Nuo pat vaikystės pasižymėjo gabumais muzikos srityje. Pirmiausia jisai buvo atiduotas J.B.Weissui, kad šis pamokytų jį vargonų teorijos ir praktikos. Kai 1837 m. mirė Brucknerio tėvas, jaunasis Anton buvo priimtas į St. Florian augustinijonų kanauninkų bažnyčios vaikų chorą. St. Florian būsimajam kompozitoriui buvo tarsi antrieji tėvų namai. Čia Bruckneris susidūrė su tradicine Palestrinos vakarų muzika ir su Vienos klasikinės religinės muzikos kompozitoriais.

Bruckneris studijavo ne tik muziką. Kurį laiką buvo pradžios mokyklos mokytoju, bet muzikos menas visuomet buvo jo gyvenimo esmė. Augustinijonų kanauninkų bažnyčios vargonininkas tuojau pagarsėjo visoje Europoje kaip nepaprastas virtuozas. Bet tikru kompozitorium pasireiškė tik vėliau — kai 1855 m. laimėjo Linzo katedros vargonininko vietos konkursą. Linze sukūrė pirmąsias Mišias ir pirmąją simfoniją. Tie jo pirmieji darbai tuojau atkreipė visų dėmesį, ir Bruckneris 1868 m. buvo pakviestas į Vienos konservatoriją profesorium. Austrijos sostinėje jis ėjo taip pat ir universiteto lektoriaus pareigas. Šiose pareigose dirbo iki mirties.

Tuo laiku kėlė furorą vokiečio Richard Wagnerio muzika. Ir Bruckneris ja žavėjosi. Kai 1865 m. Muenchene buvo statoma Wagnerio premjera "Tristanas", Bruckneris būtinai joje dalyvavo. 1869 m. Bruckneris dalyvauja ir laimi Nancy vargonų konkurse pirmąją vietą. Tuoj buvo pakviestas koncertuoti į Paryžių ir Londoną.

Šalia pripažinimų ir pagyrimų, Bruckneris susilaukė ir aštrios kritikos. Jo priešininkai negalėjo Bruckneriui dovanoti, kad jis yra Wagnerio draugas ir gerbėjas, kai tuo tarpu Vienos muzikos sluoksniuose beveik išimtinai vyravo Brahmsas. Bet pamažu kritikai tiek Vokietijoje, tiek Austrijoje nutilo, ir daugelis abiejų kraštų muzikos studentų veržėsi į Brucknerio pamokas. Vienos universitetas 1881 m. suteikė Bruckneriui garbės daktaro laipsnį, o imperatorius Pranciškus Juozapas apdovanojo ji "Franz Josef" ordinu. Bruckneriui iki gyvenimo pabaigos buvo leista gyventi Vienos "Belvedere" pilyje.

Visi Brucknerio biografai pabrėžia, kad jis, kaip žmogus, visą savo gyvenimą buvo giliai tikintis ir labai pamaldus. Tai matyti ir iš jo laiškų bei užrašų. Kaip ir Beethovenui, religija Brucknerui buvo gyvenimo pagrindas. Katalikų Bažnyčia Brucknerui buvo uola, kuria atrėmė savo įsitikinimus. Tasai "homo religiosus" buvo beveik išimtis XIX amžiaus menininkų tarpe, kada jau buvo beįsigalinti sekuliarizacija. Savo tikėjimą ir savo religines praktikas Bruckneris išreiškė savo kompozicijomis, simfonijomis ir religine muzika tiesiogine to žodžio prasme.

Aišku, kad Brucknerio religingumas negalima tiesiogiai išvesti iš jo simfonijų kaip tokių. Devynios Brucknerio simfonijos sudaro didžiulį "corpus" (vienetą), kur pasireiškia instrumentalinės muzikos vertybės, begalinė kūrybinė fantazija, spalvingas instrumentavimas. Jomis jis atsistoja muzikinio pasaulio viršūnėje. Tačiau savo, kad ir ne religinio turinio, kompozicijų pradžioje Bruckneris įrašo: "Ad maiorem Dei gloriam". O paskutinę simfoniją baigia dedikacija Dievui, "jei Jis teiksis priimti".

Religinė Brucknerio muzika tiesiogine prasme yra visa eilė motetų, parašytų solo ir chorui, 3 Mišios su orkestru, didžiuliai "Te Deum laudamus" ir "Requiem", dar ir šiandien atliekami aukšto lygio koncertuose.

Motetuose Bruckneris parodė visą užsidegimą ir pagarbą šventiems tekstams, paimtiems iš liturgijos, kuri po Tridento Susirinkimo Bažnyčioje buvo labai kultivuojama. O orkestrą Mišiose Bruckneris įterpia, sekdamas tradiciją, kurią išvystė Haydnas, Mozartas ir Schubertas. Tiek Brucknerio Mišios, tiek "Te Deum" yra vokalinės simfonijos.

Paminėdama 150 metų gimimo sukaktį, Austrija pagerbė savo sūnų įvairiais renginiais ir koncertais. Linze, netoli kurio yra Brucknerio gimimo vieta buvo įrengta ir atidaryta didžiulė salė, pavadinta Brucknerio vardu. Joje Herbert von Karajan dirigavo septintąją Brucknerio simfoniją, parašytą Wagnerio mirties metais. Prieš simfoniją buvo atlikti Brucknerio motetai: "Os Justi", "Christus factus est" ir "Ave Maria". Jubiliejaus proga yra išleista plati Brucknerio monografija, kurioje yra gerų straipsnių apie muziko gyvenimą, jo muzikos įtaką Austrijoje ir kit. Leidinyje yra įdomių nuotraukų, pvz. Ansfeldo parapijos bažnyčios vargonai, kurie žavėjo būsimąjį muziką ir davė jam impulso atsidėti muzikiniam gyvenimui. Kita nuotrauka rodo jo darbo kambarį, kuriame ant sienos dominuoja didžiulis, brangus kryžius, ne kartą davęs Bruckneriui įkvėpimo. Orkestrų dirigentas Hans Knappertsbuch Brucknerio muzika taip charakterizuoja: "Kai aš diriguoju vieną jo simfoniją, aš vadovauju muzikinei dieviškai tarnybai, kurioje blogis yra nugalimas nepalaužiamo tikėjimo jėga". J.V.

NEPRIKLAUSOMYBĖS AKTO SIGNATARAS

Šiemet gruodžio 16 d. suėjo 30 metų, kai mirė Lietuvos nepriklausomybės akto signataras Jonas Vailokaitis. Mirė turėdamas 58 m. amžiaus Blankenburge, Vokietijoje. Baigęs Petrapilio prekybos ir pramonės institutą, atvykęs į Lietuvą, organizavo Žagrės kooperatyvą, kartu su broliu kun. Juozu Vailokaičiu sudarė Brolių Vailokaičių banką, kurio pagrindinis tikslas buvo telkti kapitalą į lietuvių rankas ir kovoti prieš rusų kolonizaciją, superkant nusigyvenusių bajorų dvarus ir juos išsimokėtinai perleidžiant lietuviams.

1917 m. buvo išrinktas į Tautos Tarybą, vėliau — į Steigiamąjį seimą (krikšč. demokratas). Gražiai pasidarbavo Lietuvos pramonės ir ūkio vystyme. Su broliu kun. Juozu įsteigė Ūkio banką, suorganizavo Maisto akcinę bendrovę, nupirko Br. Šmitų metalo fabriką ir įsteigė Metalo bendrovę.. Parūpindami statyboms medžiagą, išplėtė Palemono plytinę ir keletą kitų plytinių provincijoje, steigė eksporto ir importo bendroves, daug padėdami Lietuvos ūkiui ir finansams.

ATVIRAS LAIŠKAS REDAKCIJAI

Praėjusio šeštadienio Jūsų Kertinėje paraštėje atspaustas pofestivalinis II Teatro festivalio įvertinimas pavadinimu "Nuosavybė ir jos vertė" duoda visai priešingą interpetaciją mano žodžiams, tartiems Žymenų vakare, ir tuo nuvertina pagrindinę mano kalbos idėją.Šio trumpo paaiškinimo paskelbimas atitaisytų neigiamą įspūdį, kurį sukėlė Jūsų mintys.

1. Žodį "mūsų" pabrėžtinai kartojau ne kokybine, bet tautine ar dar konkrečiau — pareigine prasme. Niekur neteigiau, kad "mūsų" sąskaita reikėtų atsisakyti meninės tiesos, kūrybos ar tobulėjimo. Nė vienu žodžiu nedaviau suprasti, kad "mūsų" užtenka vietoje sceninės ar kūrybinės pažangos. Priešingai, jei būtų festivalyje pasirodęs 'aukštas menas', nebūtų reikėję "mūsų" 'refreno'. Šiaudas skęstančiojo rankose, aišku, dar nereiškia išsigelbėjimo, bet ar tinka jį apšaukti nevykėliu, stovint saugioje vietoje, jeigu skęstantysis jo griebiasi? Iš kitos pusės gi, mūsų tautinė pareiga įpareigoja palaikyti savo teatrą — koks yra — nes kitokio mes neturime. Ar "Kas nors" kelia džiaugsmą ar liūdesį, neesminis dalykas. Svarbu darbas, nes tik darbe yra viltis ir tobulėjimo galimybė. Meno esmė yra veiksme, ne rezultate. Jūsų išsireiškimas "kitiems ir gerai (Jūsų pabraukta) nereikia, užtenka "mūsų" yra abejotinės vertės sugestija tautiniam defetizmui pateisinti, ypač kada nepasakote — kam gerai? Man ne. Jei užtektų, nieko nedaryčiau ir neveikčiau. Man "mūsų" nėra 'tuščias žaidimas', kaip Jūs teigiate, bet kelias į erdves, į tobulėjimą, skrydis į saulę savomis raketomis ir savosios kultūros horizontais. Pvz. Lietuvos 17, 18 ir 19 šimtmečių inteligentija susižavėjo aukšta ano meto lenkų dvaro kultūra bei prabanga, nuėjo pas juos ir sulenkėjo. Tuo tarpu atsirado tokių, kurie pamatė mūsų dvarininkijos klaidą, nustojo žavėtis rusų ar lenkų kultūra, pasiliko prie "vyžuotų ir dryžuotų mužikų", švietė juos, mokė, žadino, kultūrino, kėlė iš amžių miego ir visą lietuvių tautą gražiuo į kultūringųjų tarpą. Ir tik todėl, kad ji "mūsų".

2. Jūs teigiate "Tačiau kokia nauda būtų iš to "mūsų", jeigu tarp jo ir primityvumo galėtume statyti lygybės ženklą?" Naudos jokios, žinoma, nebūtų, jei tik kalbėtume. Tačiau kol dirbame, tol yra viltis, kad "mūsų" nusvers primityvumą. Bet koks veiksmas yra daugiau negu neveiksmas. Imkime, aiškumo dėlei, mūsų žurnalus ir laikraščius. Ar mažai juose "ambicijos, grafomanijos, bejėgiškumo", kalbant Jūsų straipsnio papuošalais? O vis dėlto mes juos skaitome, jų laukiame, į juos rašome, jais džiaugiamės ir juos prenumeruojame. Ir ne todėl, kad jie būtų 'meniški', bet todėl, kad jie "mūsų". Kaip tautinė pareiga verčia mus palaikyti savo spaudą, taip tautinė pareiga mus verčia palaikyti jaunimo teatrus, nežiūrint jų vaidybinių ar kalbinių trūkumų. "Viskas yra pataisoma, išskyrus mirtį" anuo metu kalbėjo Šekspyras. Ir mūsų jaunimo teatrams yra galimybė pasitaisyti, kol gyvi. Tai ir yra manojo "mūsų" prasmė.

3. Kai mano pirmas veikalas mažiesiems buvo suvaidintas parapijoje, man buvo 19 metų. Nuo to laiko drama liko mano profesija, o teatras — pagrindinis užsiėmimas. Jaučiuos laimingas tiktai rašydamas dramą ar ją skaitydamas. Tikėkite, atskiriu stiprų veikalą nuo silpno, o meną nuo diletantizmo. Tiesa, kad žinojimas padėties nepakeičia, bet taip pat tiesa, kad žinojimas įpareigoja. Jei nežinai ir nedarai, gali būti išteisintas, o jei žinai ir nedarai — pasmerktas. Maironis nėra Dantė, bet man Maironis vertesnis, nes "mūsų". Balys Sruoga nėra nei Eugene O'Neal, nei Edward Albee, bet Sruoga man vertesnis, nes "mūsų". Chicago Tribune yra geresnis dienraštis už Draugą, bet jei reikėtų pasirinkti vieną iš jų, aš pasirinkčiau Draugą, nes Draugas "mūsų". Tai nieko bendra neturi su menu. Tai yra kultūrinio subrendimo manifestacija "savajai duonai" ir tautinė ištikimybė "saviems namams". Todėl man labai skaudus ir tiesiog nesuprantamas Jūsų, pone Redaktoriau, kultūrinių vertybių degradavimas nuo "nuosavybinės vertės" straipsnio pradžioje iki "kultūrinių akcijų biržoje" palyginimo straipsnio gale. Tai visiška mano kalbos misreprezentacija. Sutinku, negalima pateisinti vidutiniškumo kultūriniame veikime, bet lygiai negalima pateisinti nenoro dirbti meno stokos priedanga. Gal japonų teatras ir labai meniškas, bet kas mums iš to? Galima pakeis-

(Nukelta į 5 pusl.)

Filomena sako...

KAS NETAUPO ATEIČIAI, TAS NEŽIŪRI Į ŠVIESESNĮ IR TINKAMESNĮ GYVENIMĄ.

Socialinis apdraudimas yra per mažas pragyvenimui. Augšti nuošimčiai mokami Chicago Taupymo bendrovės pridėjus prie Social Security, suteiks Jums ramias dienas jūsų senatvėje, 5.25% ant paprastų knygučių, ir iki 7.5% ant certifikatų.

Šį metą Chicago Taupymo bendrovė švenčia Auksinį Jubilėjų ir turi laimėjimui - kelionę į Hawaii, Disneyland, Las Vegas ir daug kitokių laimėjimų. Atsilankykite.

CHICAGO ★★★★ savings and loan association

EQUAL HOUSING LENDER

INSURED

(Atkelta iš 4 psl.)

ti šukuoseną ir rūbus, bet kuris savo kultūrą pakeičia į svetimą, tasai išduoda save visą. Šia prasme "mūsų" yra daugiau nei menas, nes meną galima įgyti ir prarasti, bet praradęs "mūsų", nieko nebeįgysi.

Su pagarba ir dėkingumu,

Anatolijus Kairys

Ir tautinė kultūra privalo stiebtis

Aiškumo dėlei čia bent kelios mintys prie kiekvieno Anatolijaus Kairio laiške sunumeruoto skyrelio.

1. Labai gerai, kad Anatolijaus Kairio taip atvirai pasisakoma: "Žodį **mūsų** pabrėžtinai kartojau ne kokybine, bet tautine ar dar konkrečiai — pareigine prasme". Taigi Kertine parašte kaip tik ir buvo dėl to reaguota, kad Jūsų kalboje buvo visiškai aplenkta kokybė. O kokybine prasme prastas meno kūrinys (taigi ir spektaklis), nors jis ir **mūsų**, bet šios dienos lietuvių tautos kultūrinio subrendimo laipsnyje jokios tautinės misijos jau neatlieka nei pasauline garsinimosi prasme, nei tautos kultūrinio ugdymo intencijoje. Ir labai gaila, kad Kultūros tarybos pirmininkas, kaip Jūs sakote, apie "meninę tiesą ir kūrybos tobulėjimą" kalboje beveik neprasitarė. O jei būtų tai pabrėžta, ir tos Kertinės paraštės būtų nereikėję. Bet jau reikia tikrai išgąstingai krūptelėti, perskaičius tokį Jūsų teigimą atviraime laiške: "Meno esmė yra veiksme, ne rezultate". Koks tada skirtumas tarp grafomano ir Šekspyro, tarp šiaip muzikuotojo ir Beethoveno, tarp tuščio dažų maišytojo ir Čiurlionio, tarp "mokslininkautojo" ir Einšteino? Išeitų tad, jeigu pirmieji net daugiau ir atkakaliau prie savo "kūrybos" dirbo, tai jie už antruosius ir vertesni. O jeigu koks dažytojas ilgiausiai tepdamas ir zulindamas paveikslą turėjo dar ir kokią nors tautinę mintį, tai kas prieš jį Čiurlionis su savo greit padaryta ir be jokios tautinės minties "Jūros sonata"!

Žinoma, visada įdomu yra žvilgterėti ir į patį kūrybinį procesą, kūrybinį veiksmą. Bet tik į tokį, kurio rezultatas yra išskirtinio gerumo kūrinys. Apie menkaverčių dalykų atsiradimo vyksmą niekas gi studijų ir nerašo.

Digresija į praeities tautos merdėjimo šimtmečius čia irgi nieko nepadeda, nes šiandien tauta yra ne tik pabudusi, bet jau atsikėlus ir išsiraiviusi. Jai reikia ne akis krapštytis, bet kurti kultūrines vertybes. Ir aukščiausio laipsnio vertybes, kad būtų neatsiliekanti nuo kitų, kad būtų verta laisvės, kaip Danija, Suomija, Norvegija, Šveicarija ir kitos jai lygios.

O tautine prasme atkritėlių ir dar šiandien miegančių tamsuolių visose tautose visada buvo ir yra, neišskiriant, žinoma, ir lietuvių. Bet normaliame tautos kultūriniame gyvenime niekas gi prie jų ir prie jų lygio nesiderina ir neaukoja savo kūrybinių jėgų vien tik tų pavienių atvertimui, ranka numojant į visas kokybes.

2. Jūsų laiško antrojo skyrelio viršūnė, tur būt, yra tas, Jūsų pačių pabrauktas, sakinys: **"Bet koks veiksmas yra daugiau negu neveiksmas"**. Tada ir kriminalinis nusikaltimas yra veiksmas. Ir dar labai ugningas veiksmas! O vis tiek būtų geriau, kad tokių veiksmų nebūtų. Lygiai būtų nusikaltimas, kai grafomanija ir įvairiarūšis kultūrinių apraiškų prastumas, aišku — kokiu nors veiksmu įsikūnijęs, būtų peršamas visuomenei kultūros vardu. Geriau tada, kad toks veiksmas taptų neveiksmu.

3. Visai sutinkame su šiuo Anatolijaus Kairio sakiniu: "Galima pakeisti šukuoseną ir rūbus, bet kuris savo kultūrą pakeičia į svetimą, tasai išduoda save visą". Tačiau prie to dar turėtume pridėti: kas aplenktų kultūrinių apraiškų kokybę, o tenkintųsi tik menkavertiškumu, prisidengdamas intencija, tas išduotų ne tik save, bet ir aplamai kultūrą.

k. brd.

Prof. Kazys Varnelis, kurio darbas šiuo metu vykstančioje Chicagos ir apylinkės dailininkų parodoje, Chicagos Meno institute, yra premijuotas aukščiausiąja premija (žiūr. Kultūrinę kroniką).

Kultūrinė kronika

PROF. KAZIO VARNELIO LAIMĖJIMAI IR PARODOS

Chicagoje gyvenantis ir čia kolegijoje profesoriaujantis dailininkas Kazys Varnelis vėl pabrėžtinai išskirtas šiuo metu Chicagos Meno institute vykstančioje Chicagos ir apylinkės dailininkų parodoje. Šitos kasmetinės parodos Meno institute, sakytume, reprezentuoja viso Vidurvakarių regiono šiandieninę dailės situaciją, nes Chicaga, kaip ryškus dailės centras ir magnetas, sutraukia savin visa, kas šiame Vidurvakarių regione yra geriausio. Suprantama, kad į tokią parodą patekti taipgi nėra lengva, nes yra iš ko pasirinkti. Todėl ypač yra malonu, kad mūsų prof. Kazys Varnelis ne tik yra pakartotinas šių metinių parodų dalyvis, bet ir tų parodų pačių didžiųjų premijų laimėtojas. Prieš kelerius metus tokia pirmaujančiųjų premija jam ir buvo paskirta. Šiemet aukščiausios premijos (po 1000 dol.) paskirtos septyniems dailininkams. Jų tarpe ir prof. Kaziui Varneliui už akriliu tapytą paveikslą "Assemblage in Blue". Iš viso premijom buvo atseikėta 15,000 dol. Šalia septynių tūkstūkstantininkų, kitos premijos yra po 500, po 200 ir po 100 dol.

Ši Dailės instituto paroda gana plačiai paminėta visuose trijuose didžiuosiuose Chicagos dienraščiuose. Parodos recenzentai vis išskirtinai pabrėžė prof. Kazio Varnelio tapybą, dėdami jo paties nuotraukas, įrikiuodami jo pavardę tarp trijų pačių geriausių arba premijuoto darbo nuotrauką paklodami kone skersai visą puslapį pirmoje vietoje tarpe kitų (Chicago Sunday Sun-Times, December 15, 1974). Paroda Chicagos Meno institute vyksta iki 1975 m. sausio 19 d.

O gruodžio mėnesio 19 d. prof. Kazio Varnelio darbų paroda atidaryta puikiai įrengtame Milwaukee Dailės muziejuje, Wisconsine. Šio miesto dailės gyvenimas taipgi yra gana aktyvus ir aukšto lygio. Nė pašonėje esanti Chicaga neįstengia jo lengvai nustelbti. Miestas rodo ypatingą dėmesį savo Dailės muziejui, kuris miestą tikrai gražiai reprezentuoja. Prof. Kazio Varnelio pakvietimas surengti savo darbų parodą šioje reikliojo institucijoje taipgi yra labai malonus faktas visiems lietuviams.

Filmų įvairumai

STASĖ SEMENIENĖ

"THE ODESSA FILE" yra sukrečiantis filmas (nors ir skiriamas visiems, net ir vaikams), kuris perdaug paviršutiniškai gvildena gana sunkią temą. Vaidyba taipgi nevienoda. Iš vienos pusės — centrinė ašis rimto stiliaus aktorius Jon Voight, pasišventęs savo tikslui, o aplink jį zuja niekšingi tipai, tinką tik kriminaliniam filmui. Pastatytas pagal Frederick Forsyth romaną, kuris yra silpnesnis už paskutinį to paties autoriaus romaną, paverstą filmu "Day of the Jackal".

Antraštės "Odessa" reiškia buvusių SS vyrų nelegalios organizacijos pavadinimą. Ta pogrindinė veikla užmetė tinklus Vokietijoje, Argentinoje, Paragvajuje ir kitur. Užsimaskavę kitom pavardėm, užėmę naujus postus, jie žudo visus, kurie vos tik užuodžia jų pėdsakus.

Jon Voight, geras aktorius, kuris niekad nepasiekė "žvaigždės" pozicijos, yra kiek per rimtas drąsaus jauno vokiečių žurnalisto rolėje. 1963m. jis įsibrauna į slaptą buvusių SS vyrų organizaciją, kad susektų Roschmanną, karo metu Rygos koncentracijos stovyklos komendantą, kuris sunaikino 80,000 vokiečių žydų. Dabar Roschmann virto Vokietijos pokario gerbūvio stebuklu. Jis yra elektronikos milijonierius, kurio bendrovė gamina marą ir kitas bakterijas nešančias raketas. Jis žada jas parduoti Nasseriui, kad padėtų sunaikinti Izraelį.

Eduardą Roschmanną puikiai suvaidina Maximilian Schell, kuris, būdamas pats vokietis, niekšingo nacio rolę ištempė ligi galo be krislelio trūkumo iki pat paskutinio "umlaut". Schell ir Voight tapo simbolinėm figūrom, kovojančiom už Vokietijos sielą. Gal kiek ne vietoje nuskambėjo Roschmanno (Schell) monologas — ilga kalba apie vokiečių jaunimą, istorinę realybę, etc., kai jis prieina liepto galą, jaunojo laikraštininko Peter Miller (Jon Voight) užkluptas su ginklu rankoje. Tačiau ir tada jo vaidyba žavi.

Žurnalisto Petro motinos Frau Miller rolę atlieka Maria Schell — mėlynakė, blondinė vokietė (gyvenime Maximiliano sesuo), o jo mylimoji Sigi — Márp Tamm.

STEPONO KOLUPAILOS MONOGRAFIJA

(Atkelta iš 3 pusl.)

surinko ir gražiai sutvarkė daug svarbios ir įdomios medžiagos. Akademinės skautijos leidykla ir "Draugo" spaustuvė atliko labai gražų darbą. Knyga visais atžvilgiais vertinga ir graži. Labai ačiū už ją! Perskaičius ją, norėtųsi pageidauti gal tik kelių dalykų:

1. Skyrius apie prof. Kolupailos veiklą bolševikų pirmosios okupacijos metu Lietuvoje, palyginus su kitais skyriais, galėtų būti didesnis ir platesnis. Ypač intriguoja skaitytoją prof. Kolupailos veikla "XX Amžiaus" redakcijoje okupacijos metu. Prof. Kolupailos trumpai paminėti ir keli epizodai iš to trumpo laikotarpio iššaukia skaitytojo smalsumą ir pageidavimą sužinoti dar daugiau apie tai, kas mažai kam žinoma, o daugeliui net visai nežinoma.

2. Vienas iš autorių, inž. dr. J. Gimbutas, 145 puslapyje pažymi, kad prof. Kolupaila "bent aštuoniolika kartų" dalyvavęs tarptautinėse mokslinėse konferencijose. Tuo tarpu antrasis knygos autorius inž. J. V. Danys 383 puslapyje rašo, kad prof. Kolupaila "iš viso yra dalyvavęs bent 30 tarptautinių konferencijų". Atrodo, kad yra nesuderinimas.

3. Būtų buvę labai naudinga tokios plačios biografijos pabaigoje turėti į vieną trumpą skyrių tirštai suglaustą profesoriaus Kolupailos asmens apibūdinimą. Užtektų įvairiuose skyriuose jau paskelbtos medžiagos. Tačiau jos sukoncentravimas į vieną skyrių knygos pabaigoje skaitytojui rodytų dar gilesnį ir įspūdingesnį prof. Kolupailos portretą.

Akademinės skautijos leidyklai, išleidusiai jau antrą didelį ir gražų veikalą, priklauso ne tik sveikinimas, bet ir nuoširdus linkėjimas tęsti gražų kultūrinį darbą ir toliau su geriausiu pasisekimu.

Los Angeles, 1974. IX.5

B. Pūkelevičiūtė skaito kalifomiečiams

(Atkelta iš 2 psl.)

kumu bei dvasiniu pakylėjimu, jautėsi išvargusi: laikrodis negailestingai pakilo prie vienuoliktos. Todėl ir efektas nebuvo pilnas.

Abejotina, ar muzikos įvedimas (garsintuvo pagalba) pakiliose "Raudos" ir "Aštuonių lapų" vietose padidina žodinį įspūdį. Muzika, man regis, išmuša klausytoją iš susikaupimo. Užuot sekęs žodžių prasmę, staiga ima klausytis muzikos. Ypač tada, kai širdis kaip tik turėtų susilieti su poezija.

Šios kelios kritinės pastabos, žinia, išblanksta prieš B. Pūkelevičiūtės pasirodymo visumą. Reikia pažymėti, kad rašytoja su nemažesne galia atsiskleidė ir sekančią dieną dr. Z. Brinkio namuose, koncertiniame poezijos rečitalyje, puikiai padeklamuodama V. Krėvės "Gilšės" ilgą skirsnį ir O. Milašiaus "Miguel Manaros" elegišką fragmentą. Viską atmintinai!

Lietuvių Fronto Bičiulių sambūrio dėka šis vertingas vakaras yra tapęs prieškalėdine tradicija. Jau devintas iš eilės! Tuo būdu losangeliečiai galėjo susipažinti ir pabendrauti su J. Aisčiu, A.Baronu, K. Bradūnu, Ant. Vaičiulaičiu, D. Sadūnaite ir kitais rašytojais. Šių metų pakvietime prasmingai pasakyta: Literatūros vakaras — minties pagilinimui, širdies praturtinimui ir dvasinei atvangai.

Pr. V.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MĖGĖJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmad ir ketvirtad. vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. PRospect 6-8998
Chicago, Illinois, 60629

CRANE SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Pres.

2555 West 47th Street **Tel. LA 3-1083**

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7%	6½%	5¼%
Mokamas už 4 m. certifikatus. Minimum $5,000	Mokamas už 1 m. certifikatus. Minimum $1,000	Mokamas už investavimo sąskaitas

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PER MĖN. NUOŠIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

VALANDOS: ANTRAD. ir PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v.
ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. Trečiad: uždaryta.
PIRMAD. IR KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v.

KONCERTINES YPATINGAS GITARAS IR KANKLES
DARO PAGAL UŽSAKYMĄ
IR
TAISO STYGINIUS MUZIKOS INSTRUMENTUS
KVIRINAS RUNIMAS
4914 W. Cermak Rd.
CICERO, ILL. 60650
Tel. — 652-3200

PETE'S AUTO REPAIR
Čia daroma **Motor tune-up.** Motoro, stabdžių, vairo ir automatinių transmisijų remontas. Starteriams ir alternatoriams duodamos ilgalaikės garantijos.
PETRAS PIŠNYS, savininkas
6211-15 S. Damen Ave. Tel. 737-3988

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS
Pardavimas ir taisymas
2646 W. 69th St., Tel. REpublic 7-1941

WAGNER and SONS
TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
Nuomoja, Parduoda, Taiso
NAUJOS — NAUDOTOS
Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

PRANEŠIMAS
TAUPYKITE DABAR

UŽ CERTIFIKATUS MOKAME:
7½% — 4 metų su $1,000, minimum.
6¾% — 30 mėn. su $1,000, minimum.
6½% — 1 metų su $1,000, minimum.

VĖLIAVOS DUODAMOS NEMOKAMAI, PRADĖJUS NAUJĄ taupymo sąskaitą. Gausite vieną amerikietišką ir antrą pagal pasirinkimą su stovu. Kitos dovanos duodamos, sąskaiton įdėjus atitinkamą sumą.

PAS MUS NE VISI TARNAUTOJAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVIENAME SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBĖTI LIETUVIŠKAI.

Saint Anthony Savings

1447 S. 49th COURT, CICERO, ILL. 60650 PHONE 656-6330
Joseph F. Gribauskas, Vedėjas
OFFICE HOURS
Daily 9:00 to 5:00; Monday 9:00 to 8:00
Saturday 9:00 to 1:00; Wed. and Sunday Closed

STANDARD FEDERAL... FINANCIAL FRIEND OF THE FAMILY

7½% YEARLY — CERTIFICATE ACCOUNTS* $5,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.90% on interest accumulated for 1 yr.
7% YEARLY — CERTIFICATE ACCOUNTS* $1,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.35% on interest accumulated for 1 yr.
6¾% YEARLY — CERTIFICATE ACCOUNTS* $1,000 Or More 30 Month Maturity YIELD INCREASES TO 7.08% on interest accumulated for 1 yr.
6½% YEARLY — CERTIFICATE ACCOUNTS* $1,000 Or More 1 Year Maturity YIELD INCREASES TO 6.81% on interest accumulated for 1 yr.
5¾% YEARLY — CERTIFICATE ACCOUNTS* $1,000 Or More 90 Day Maturity YIELD INCREASES TO 6.002% on interest accumulated for 1 yr.
5¼% YEARLY — PASSBOOK SAVINGS Interest Paid to Date of Withdrawal YIELD INCREASES TO 5.39% on interest accumulated for 1 yr.

*A substantial interest penalty is required for early withdrawal.

STANDARD FEDERAL SAVINGS
4192 Archer Avenue (at Sacramento)
Chicago, Illinois 60632 — 847-1140

Celebrating our 65th year
Assets over $200,000,000.00
Reserves over $18,000,000.00
Member Federal Savings and Loan Insurance Corporation

RED. EMILIJA PAKŠTAITĖ, 2801 W. 38TH ST., CHICAGO, ILL. 60652. Tel. (312) 927-3090

JAUNIMAS NORI VAIDINTI

Nesiruošiu kritikuoti III-jo JAV ir Kanados Lietuvių teatro festivalio pastatymų, nes tam reikia ir žinių, ir ilgos patirties.

Visi kalbėtojai džiaugėsi, kad štai jau trečias toks įvykis, ir net keturi vienetai pasirodė Chicagos scenoje. Pastatymų kokybę tačiau mažai kas tenagrinėjo. Atrodo, lyg laikomės už paskutinio siūlo...

Norėčiau sustot prie Rochesterio jaunųjų teatro. Girtini jie už veržlumą. Lengviau yra suorganizuoti chorą ar šokių grupę. Teatre reikia dar mokėti ir taisyklingai lietuviškai prakalbėt, o jaunesnieji nedrįsta pasirodyt scenoje su savo taisytina tarsena ir kirčiavimu. Teatras gi yra geriausia mokykla lietuvių kalbos pasitobulinimui, jei yra sąžiningas vadovas su žodynu rankoje. Lietuvių Bendruomenės apylinkės turėtų pravesti lituanistinėms mokykloms ar organizacijoms tokių teatrinių vienetų organizavimą. Vienetas galėtų pradėti kukliai — suburdamas žmones diskusijoms, nagrinėjimui, o vėliau imtųsi kokio nors trumpo veikaliuko. Tokioje studijoje išsiryškintų gabieji ir norintieji dirbti.

Neturėjimas patyrusio režisieriaus neturėtų būti kliūtis. Sąlygos galėtų būti sudaromos, kad režisierius atvažiuotų bent pora savaičių prieš pastatymą viską išlyginti, patikrinti. Chicagos lietuvių opera dabar irgi neturi pastovaus dirigento. Bet čia per eilę metų dirbą gabūs padėjėjai puikiai paruošia operas atvažiuojančiam dirigentui. Tokių "žiebtuvų" — atsilankymų daug nereikia, išsijudinus rimtam darbui. Darbą tęsti gali ir mėgėjas, kuris jaučia meilę lietuviškam žodžiui. Kodėl tiems mėgėjams, entuziastams nesuruošt kursų? Jei įmanoma suruošti žurnalistikos, mokytojų, tautinių šokių kursus, tai kodėl negali gimti teatro studijų seminaras. Tikiu, kad H. Kačinskas ir kiti aktoriai neatsisakytų dėl teatro ir jaunimo kiek pavargti.

Gal įvairūs foncai paskirtų ir lėšų dramą studijuojantiems jaunuoliams. Knygos turi progos išvysti dienos šviesą konkursuose, bet kas knygas išvaidins, išgyvens, iškentės ir perduos, jei jaunimas nebus remiamas, skatinamas.

Teatras turėtų tapti dalimi mūsų kultūros — sintezė įvairių menų. Į scenos darbą galima įtraukti visą eilę gabaus jaunimo: menininkų, aktorių, techninkų, muzikų, šokėjų, kritikų ir kada nors net rašytojų, kompozitorių.

Gal IV-jam Teatro festivaliui teks daryti atranką, nes visiems vienetams būtų neįmanoma pasirodyti. Atsirastų sveikas lenktyniavimas, be kritikos baimės.

Tikiu, kad darbštus JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos pirmininkas Anatolijus Kairys pajudins apleistus teatro dirvonus

E. P.

Kanadiečių "Aušros" kvarteto trijulė pajūry prie Sao Paulo, Brazilijoj.

O METAI VIS DĖLTO LABAI TRUMPAS LAIKAS

Lygiai už metų šios "Akademinių Proščvaisčių" skiltys bus kupinos žinių apie Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo kelionę Pietų Amerikon, apie Pasaulio lietuvių jaunimo trečiąjį kongresą. Tuomet bus Kongreso išvakarės, ir nenuostabu, kad tas didelis įvykis bus mūsų visų dėmesio centre.

1975 m. gruodžio 20 d. — 1976 m. sausio 6 d. įvyksiąs Jaunimo kongresas sutrauks jaunus lietuvius iš keturių žemynų: Šiaurės bei Pietų Amerikų, Australijos ir Europos. Kaip pirmieji du Kongresai (abu įvykę Šiaurės Amerikoje) taip ir trečiasis, be abejo, pasižymės dalyvių jaunatviška entuziazmu, programos margaspalviškumu, nutarimų ir rezoliucijų gausa. Dabar, metam iki Kongreso belikus, vertėtų paklausti, kuo tas trečiasis kongresas pasižymės? Kuo jis skirsis nuo jo pirmtakų?

Pirmajame Jaunimo kongrese (1966 m.) džiaugtasi ir gėrėtasi, kad lietuviškos jaunuomenės nesulaikė nei vandenynų plotai nei skirtingų kraštų asimiliacijos poveikiai. Visa tai tapo įveikiama, nugalima. Antrajame Jaunimo kongrese (1972) gyventa nuolatinių ryšių palaikymo, susiorganizavimo dvasia. Kokia bus trečiojo Jaunimo kongreso pagrindinė, vadovaujanti mintis? Kame bus jo esmė?

Aišku, toks klausimas atsakytinas ne skambiais šūkiais ar lengvamaniškomis frazėmis. Jis reikalauja atsargaus pamąstymo, šiuolaikinės išeivijos jaunimo galvosenos supratimo ir čionykščio gyvenimo sąlygų pažinimo. Tam reikia pasiruošimo ir laiko. Vieneri metai, kurie kasdienybėje yra labai ilgas laikas, bematant sutrumpėja.

Šių metų gruodžio mėnesio pabaigoje įvyksiąs Šiaurės Amerikos Lietuvių jaunimo suvažiavimas Rochesteryje bus pats pirmas bandymas sukauptinėmis jėgomis pradėti svarstyti Trečiojo kongreso idėjinius pamatus. Jis ženklina viso kongresinio judėjimo Šiaurės Amerikoje pradžią ir kryptį. Iš jo išplaukiančios idėjos sudarys pagrindą, ant kurio bus pastatytas trečiojo Jaunimo kongreso kelias.

Suplanuotoje suvažiavimo programoje atsispindi bandymas atvirai, kritiškai pažvelgti ir įvertinti anų kongresų laimėjimus ir trūkumus ir ta perspektyva naudotis, sprendžiant trečiojo kongreso reikalus. Ypatingos svarbos yra tokie klausimai, kaip jaunimo atstovų uždaviniai ir pasiruošimas prieš ir po kongreso, programos apimtis kongreso studijų dienose ir veiksmingo kongresinių darbų aparato sudarymas Šiaurės Amerikoje.

Suvažiavimo ruošėjai — Kanados Lietuvių Jaunimo Sąjunga ir JAV Lietuvių jaunimo sąjungos. Abu vienetai dar labai jauni ir neišsivystę, ne per seniausiai įsteigti, vadovaujantis antrojo kongreso nutarimu — siekti pasauliniu mastu organizuoti jaunimo kadrus. Šiame suvažiavime nemažai laiko bus skirta tai minčiai ir jos įgyvendinimo galimybėms čionykštėse sąlygose.

Į šį suvažiavimą kviečiamas jaunimas iš visos Kanados ir JAV ir raginamas aktyviai jungtis į jo programą. Be to, numatyti paskirų lietuvių kolonijų lietuviško jaunimo atstovai. Jų uždavinys bus atstovauti savo gyvenamos vietovės interesams Amerikos sąjungos posėdžiuose. Jie sudarys vadinamą "Jaunimo tarybą, kuri svarstys Jaunimo sąjungos pritaikymo galimybes JAV, jos funkcijas paskirose kolonijose, jos santykius su lietuvių jaunimo organizacijomis ir su Lietuvių Bendruomene. Taryba sieks Amerikos sąjungai duoti tam tikrą kryptį, specialią paskirtį, konkrečius uždavinius.

Jaunimo tarybos nariai — įvairių kolonijų atstovai, kaip tik šiomis savaitėmis renkami, vadovaujantis Lietuvių Bendruomenės nustatytais skaičiais apygardose su Lietuvių Bendruomenės veikėjų pagalba ir patarimu.

Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo antrasis suvažiavimas nebus eilinis pasisvečiavimas. Tai bus keturios dienos sunkaus, sudėtingo darbo. Tiems, kurie to darbo nesibijo ir kuriems trečiojo kongreso planai rūpi, taikomas šis kvietimas dalyvauti.

R. S.

● **Brazilijoje veikia Brazilijos Jaunimo Kongreso komitetas**, sudarytas iš organizacijų atstovų, bairų (vietovių) atstovų ir komisijų atstovų. Tokie pat komitetai veikia Argentinoje ir Urugvajuje. Komitetas, kurio nariai yra: Jonas Lukoševičius, Elena Bareišytė, Teresė Jocytė ir Emantė M. Jūraitienė. Šiaurės Amerikoje yra Kongresui remti komitetas, kurį sukvietė Pasaulio Lietuvių Bendruomenė.

Brazilijos lietuvių jaunimo delegacija su vadovu kun. Antanu Saulaičiu prie Jaunimo centro Chicagoje antro Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso dienomis. (Lietuvių foto archyvas)

SUVAŽIAVIMO DĖMESIO CENTRE JAUNIMO TREČIASIS KONGRESAS

Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo antrame suvažiavime (Rochesteryje, 1974 XII 28 - 31) dėmesio centre bus kitų metų pabaigoje įvyksiąs Pasaulio lietuvių jaunimo trečiasis kongresas. Štai suvažiavimo programos temos, kuriomis bus siekiama gvildenti būsimo Kongreso tikslus ir nustatyti jam uždavinius:

XII 28 šeštadienis

1. Jaunimo trečiojo kongreso idėjinius pamatus statant — kokia turėtų būti pagrindinė kongreso vadovaujanti mintis?

2. Susipažinkime su lietuvių gyvenimu ir jaunimo veikla Pietų Amerikoje. Kokios yra jų organizuoto gyvenimo sąlygos? Kokios pagalbos jie laukia iš mūsų ryšium su įvykstančiu Kongresu?

XII 29 sekmadienis

1. Koks turėtų būti Jaunimo kongreso stovyklos vaidmuo?

2. Ko galima pasiekti Kongreso studijų dienose? Kokius klausimus svarbiausia iškelti kitų kraštų lietuvių jaunimui? Ar studijų dienose įmanoma aprėpti visas lietuvių jaunimo gyvenimo sritis, ar reikalinga ribotis tik keliais klausimais?

3. Kritiškai pažvelkime į Jaunimo antrojo kongreso atstovus. Ar jie atliko savo paskirtį?

XII 30 pirmadienis

1. Ieškant kriterijų Jaunimo trečiojo kongreso atstovui. Kokių žmonių ieškome mums atstovauti Pietų Amerikoje? Kokie turėtų būti jų uždaviniai? Ar atstovų uždaviniai baigiasi su Kongreso uždarymu? Kam atstovai turėtų būti atsakingi? Kaip galima patobulinti atstovų rinkimą?

2. Kaip paruošti atstovus Jaunimo trečiajam kongresui? Ar įmanoma parašyti Jaunimo kongreso vadovą ir kas jame turėtų būti?

XII 31 antradienis

1. Koks turėtų būti jaunimo organizacijų įnašas Jaunimo trečiajame kongrese? Ar jaunimo organizacijoms turėtų būti tiesiogiai atstovaujama? Ar Kongresas gali būti jaunimo organizacijoms naudingas? Kaip išnaudoti organizacijose sutelktas jėgas, neardant jų pačių veiklos?

2. Kaip turėtų būti ruošiamasi Jaunimo trečiajam kongresui paskirose lietuvių kolonijose? Ar reikalingi specialūs vienetai rūpintis Kongreso reikalais. Kokie yra numatyti darbai lietuvių kolonijom?

Suvažiavime taipgi bus pranešimų apie jau atliktus darbus Pietų Amerikoje, apie numatytąją Šiaurės Amerikos lietuvių ekskursiją į Pietų Ameriką Kongreso proga, apie įvykius, numatytus Šiaurės Amerikoje ryšium su būsimu Kongresu.

QUO VADIS AMERIKOS JAUNIMO SĄJUNGA?

Šalia įvairių Jaunimo kongreso reikalais paskaitų, simpoziumų, diskusijų, bus ir Jungtinių Valstybių lietuvių jaunimo sąjungos suvažiavimas. Kiekvieną dieną numatyti sąjungos posėdžiai, kuriuose balsavimo teisę turės šiuo metu renkami "Jaunimo tarybos" nariai. Šiuose posėdžiuose numatyta svarstyti tokius klausimus:

1. Kokia turėtų būti Jaunimo sąjungos paskirtis ir funkcija JAV?

2. Ar reikalinga visose vietovėse steigti Jaunimo sąjungos vienetus? Ar kitur galima tenkintis tik ryšininkais?

3. Koks turėtų būti ryšys tarp Jaunimo sąjungos ir jaunimo organizacijų?

4. Kokia yra Jaunimo sąjungos vieta Lietuvių Bendruomenės veiklos ribose?

Jaunimo tarybos atstovai taipgi susipažins su siūlomu Jaunimo sąjungos statutu, nuspręs savo veiklos ribas bei taisykles ir išrinks naują Jaunimo sąjungos valdybą.

KUDIRKŲ ŠEIMA — SUVAŽIAVIMO YPATINGIEJI SVEČIAI

Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo antrojo suvažiavimo ypatingais svečiais bus Kudirkų šeima. Programoje numatytas susitikimas ir ilgesnis pokalbis su jais. Ta proga Kudirkai susitiks su svarbiausiais miesto pareigūnais ir amerikiečių spaudos korespondentais. Kudirkų šeima rūpinsis Rochesterio Lietuvių Bendruomenės apylinkės valdyba, kuri numato jiems specialų priėmimą sekmadienio vakare. Valdybos pirmininku yra Romualdas Sedlickas.

SUVAŽIAVIMO DALYVIŲ ATVANGAI

Aktorius Leonas Barauskas — tai vienas stipriausių ir iškiliausių čionykštės lietuvių scenos jėgų, o jo sūnus Andrius, kaip atrodo, nutaręs sekti tėvo pėdomis. Abu jie maloniai sutiko atlikti šeštadienio (XII 28) programą.

Antradienį (XII 31) po ilgų posėdžių ir svarstybų, darbingai užbaigę senuosius metus, Suvažiavimo dalyviai kartu su Rochesterio apylinkės lietuviais išlydės senuosius ir pasitiks naujuosius metus.

ATSIMINTINA

Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo antrasis suvažiavimas yra atviras visiems lietuviams. Jame balsavimo teisę turės dalyvaujantis lietuvių jaunimas tarp 16 ir 30 metų amžiaus. Paskiruose (Kanados LJS ir JAV LJS) posėdžiuose taipgi galės dalyvauti visi, tačiau balsavimo teisę turės tik išrinktieji "Jaunimo tarybos" nariai.

REGISTRUOKITĖS

Registraciją suvažiavimui vykdo organizacinės komisijos pareigūnas, Juozas Laukaitis, 88 Requa Street, Rochester, New York 14621. Registraciją paštu prašoma atlikti iki gruodžio 20 d. Registracijos mokestis — 25 dol. (siųsti čekiu arba pinigine perlaida). Pinigus galima siųsti visus iš karto arba siunčiant pradinį 5 dol. mokestį. Registracija vykdoma, norint palengvinti nakvynių organizavimą bei maisto gamybą.

Registracijos mokestis užmoka už lengvus pusryčius ir karštus pietus keturiom dienom, už įėjimo bilietus vakarinėm programom bei už Naujų Metų pobūvį ir bufetą.

Nakvynes bus galima gauti privačiuose namuose arba viešbutyje.

Visa Suvažiavimo programa vyks Švento Jurgio lietuvių parapijos salėje, 555 Hudson Avenue, Rochester, New York.

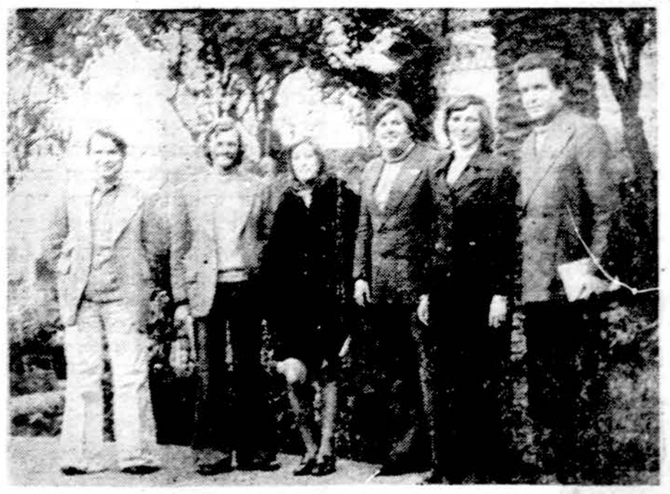

Ruošiantis III PLJK Argentinoje: Iš k. į d.: Juozas Deveikis, stovyklos komisijos vicepirmininkas; Viktoras A. Barzdžius, būstinės pirmininkas; Nėlida Zavickaitė, atidarymo komisijos pirmininkė; Jonas Karolis Baltrūnas, stovyklos komisijos pirmininkas; Monika Balčiūnaitė, atidarymo komisijos vicepirm.; ir Jonas Mikalonis, iždininkas.

Buvo linksma ir liūdna studentų suvažiavime, Toronte

1974 m. lapkričio 28 - gruodžio 1 d. įvyko Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos suvažiavimas Royal York viešbutyje, Toronte. Šiame suvažiavime dalyvavo rekordinis skaičius lietuvių studentų. Suvažiavimo pirmininkas — Antanas Šileika iš Toronto. Suvažiavimo tema — vienybė.

Suvažiavimo atidarymas — kavinė, ketvirtadienio vakare. Vyko šokiai, susipažinimas su aplinka, žmonėmis ir senų draugysčių atnaujinimas.

Penktadienio programą sudarė dr. Maziliauskienės paskaita "Lietuvis studentas pirmadienį ir šeštadienį" ir dail. Valiaus paskaita. Gaila, tik kad toks mažas studentų skaičius lankėsi paskaitose, nes prelegentai buvo įdomūs.

Vakare surengti "rock and roll" šokiai, į kuriuos atsilankė toks didelis skaičius studentų, kad visi net negalėjo sutilpti.

Šeštadienio ryte dr. Ramūnienės paskaita "Mūsų kultūra palyginus su kitom kultūrom". Po pietų svarbiausia suvažiavimo dalis — darbo posėdžiai ir rinkimai. Liūdna, bet rinkimuose dalyvavo dar mažesnis skaičius studentų. Posėdį ir rinkimus pravedė Algis Pacevičius iš Toronto. Posėdžio tvarka: 1973-4 m. New Yorko ŠALSS valdybos pranešimas, kontrolės ir revizijos komisijų bei centro valdybos rinkimai, sekančio suvažiavimo vietos nustatymas.

New Yorko centro valdybos pranešimas buvo trumpas, bet aiškus. Pirmininkas prisipažino, kad valdyba nieko negalėjo nuveikti, nes jie neturėjo pagalbos. Centro valdybos pareigas perėmė Torontas. Pirmininkas — Antanas Šileika. Torontas, atrodo, yra pasiruošęs atlikti darbus ir padėti ŠALS Sąjungai tobulėti. Be kitų planų, Antanas žada tęsti leidimą laikraštėlio "AŠIS", kuris išeis 4 kartus į metus.

Šeštadienio vakare — iškilmingas banketas, kuriame dalyvavo daugiau 600 žmonių. Banketą atidarė Toronto burmistras David Crombie, džiaugdamasis, kad suvažiavimas įvyko Toronto mieste. Programą atliko rašytojas Aloyzas Baronas, skaitydamas savo kūrybą. Po skanios vakarienės — šokiai.

Dėkoju Toronto suvažiavimo komitetui už gražiai suruoštą ir pravestą suvažiavimą. Linkiu sėkmės ateinančių metų suvažiavimo komitetui.

Iki pasimatymo 1975 suvažiavime Montrealyje! Milda Kupcikevičiūtė

● **Akademikų skautų sąjūdžio Chicagos skyriaus žiemos stovykla** įvyks nuo gruodžio 27 d. iki sausio 1 d. Hastings, Minnesotoje. Informacijas teikia
Algis Tamošiūnas,
7218 So. Richmond,
Chicago, Illinois, 60629

● **Akademinio skautų sąjūdžio 50 metų sukakties minėjimas** buvo pradėtas su pereitų metų Vasario 16. Šių metų Vasario 16 proga sukaktuviniai metai bus iškilmingai užbaigiami.

● **Kongreso šūkis ir plakato konkursas.** Kongreso ruošimo komitetas skelbia III PLJK šūkio konkursą. Šūkis turi būti parašytas lietuvių kalba, kiek galima trumpesnis ir reikšmingas jaunimui. Kartu skelbiamas propagandos plakato konkursas. Gali būti 50 cm. ilgio ir 30 cm. pločio, turintis kongresui reikšmingą ženklą arba simbolį, kurį būtų galima naudoti kongreso viešuose aktuose. Kongreso ženklas turi būti lietuviškų motyvų. Projektus galima siųsti iki 1974 m. gruodžio mėn. 31 d. Išrinktas šūkis ir plakatas bus premijuojami. Siųsti šiuo adresu:
III PLJK Komitetas,
C. Mendoza 2280, Avellaneda,
Bs. As., Argentina